

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

**YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA YER ALAN
BALE DANSÇILIĞI PROGRAMLARINA GÖRE,
MODERN DANS EĞİTİMİNİ UYGULAMA ÖNERİSİ**

Hazırlayan:

Gizem KUMCULUK UZUN

Danışman:

Prof. Dr. Seda AYVAZOĞLU

İzmir/2025

YEMİN METNİ

“Yüksek Lisans Tezi” olarak sunduğum “**Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bale Dansçılığı Programlarına Göre, Modern Dans Eğitimi Uygulama Önerisi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../2025

Gizem KUMCULUK UZUN

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün/...../2025 tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gizem KUMCULUK UZUN'nun **“Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bale Dansçılığı Programlarına Göre, Modern Dans Eğitimini Uygulama Önerisi”** konulu tezi incelenmiş ve aday/...../2025 tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan ana sanat dallarından jüri üyeleri tarafından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek, tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

ÖZET

Bu tez çalışmasında, yükseköğretim kurumlarında yer alan bale dansçılığı programlarının mevcut müfredatları incelenmiş ve modern dans eğitimini bu programlara entegre etme yöntemleri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, bale ve modern dans disiplinlerinin pedagojik ve sanatsal temelleri karşılaştırılmış, her iki disiplinin dansçıların teknik ve sanatsal gelişimine olan katkıları analiz edilmiştir. Literatür taramaları, mevcut müfredat analizleri ve alan uzmanlarıyla gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda, yükseköğretim seviyesindeki bale dansçılığı programlarında modern dans eğitimine yönelik uygulanabilir bir müfredat önerisi sunulmuştur.

Bu tez çalışmasının amacı, bale dansçılığı programlarında modern dans eğitiminin eğitici, yaratıcı ve tamamlayıcı bir unsur olarak yer almasının önemini vurgulamak ve bu bağlamda öğretmenlere ve müfredat geliştiricilere rehberlik edecek somut bir model sunmaktır. Ayrıca aktif dans hayatımı sürdürdüğüm dönemde edindiğim deneyimler, öğretmenlik yaparken bulunduğum gözlemler, araştırmalarım, literatür taramalarım ve bireysel görüşmelerim, klasik bale eğitimi alan öğrencilerin modern dans eğitimi almasının teknik, ifade gücü ve performans becerileri açısından olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Aynı zamanda, modern dans eğitiminin yükseköğretim kurumlarında yer alan klasik bale programlarında uygulanmasının, öğrencilere daha geniş bir hareket repertuarı kazandırdığı ve çağdaş sahne sanatlarına yönelik bir perspektif geliştirmelerine olanak tanıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda, araştırma modern dans eğitiminin sadece teknik bir ekleme değil, aynı zamanda bale eğitimi ile bütünleşebilen yaratıcı bir öğrenme süreci olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Modern dans eğitiminin, bale dansçılığı programlarında yer alması, öğrencilerin hem sanatsal hem de kişisel gelişimlerini destekleyen, disiplinlerarası bir yaklaşım sunmaktadır.

Dans yolculuğuma klasik bale eğitimi ile başlayıp lisans eğitimimde modern dans disiplini ile tanışmış olmam ve bu iki sanat disiplininin birbiri ile entegrasyonu konusunda araştırmalar yapmak istemem bu tezi yazmamdaki motivasyon kaynağım olmuştur. Bu

Çalışma, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına ait bale programlarına yönelik somut bir model nerisi sunması açısından alan yazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Modern Dans, Bale Eğitimi, Bale ğrencileri, Modern Dans Eğitim Yöntemi

ABSTRACT

In this thesis, the current curricula of ballet dance programs in higher education institutions were critically examined, and methods for integrating modern dance education into these programs were explored. The research compared the pedagogical and artistic foundations of ballet and modern dance, analyzing the contributions of both disciplines in regard to the technical and artistic development of dancers. Through a combination of literature reviews, curriculum analyses, and interviews with field experts, a feasible curriculum proposal for incorporating modern dance education into the ballet program was developed.

The primary aim of this thesis is to emphasize the importance of integrating modern dance education as a complementary component of a wider ballet program. It also seeks to provide a concrete educational model to guide instructors and curriculum developers in implementing such an integration. Drawing on my active dance career, teaching experiences, research, and individual interviews, this thesis highlights the positive effects of modern dance education on the technical, expressive, and performance skills of students receiving classical ballet training. Additionally, the research concludes that incorporating modern dance into ballet programs enhances students' movement repertoires and fosters a broader perspective on contemporary performing arts.

This thesis argues that modern dance education should not be viewed merely as a technical supplement to ballet training but as a tool to enhance the creative learning process, which enriches the formal classical ballet education. The inclusion offers an interdisciplinary approach that supports both the artistic and personal development of students.

My motivation for undertaking this research originated from my personal dance journey, which began with classical ballet training and expanded to include modern dance during my formal education. My personal experience inspired me to investigate the integration of these two art forms. By presenting a concrete curriculum model, this study

aims to provide valuable insights for the development of ballet programs in higher education institutions in Turkey.

Keywords: Modern Dance, Ballet Education, Ballet Students, Modern Dance Method

ÖNSÖZ

Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmesinin yanı sıra estetik algılarını zenginleştiren önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Dans sanatı ise bu süreçte, bedenin bir ifade aracı olarak kullanıldığı eşsiz bir disiplindir. Özellikle bale ve modern dans, dans sanatının farklı yönlerini temsil eden ve birbirini tamamlayan iki önemli sanat dalıdır. Bale, köklü gelenekleri ve kusursuz teknik yapısıyla dans eğitiminde merkezi bir yere sahipken, modern dans bireyselliği ve yaratıcılığı ön planda tutarak özgün bir ifade alanı sunar.

Bu çalışma, ülkemizde yüksek öğretim kurumlarında bulunan bale dansçılığı programlarında modern dansın yer almasının gerekliliğini araştırmak ve bu bağlamda bir müfredat modeli geliştirmek amacıyla yola çıkmıştır. Araştırma sürecinde, dansın sadece teknik bir beceri olmadığını, aynı zamanda bir ifade biçimi ve disiplinlerarası bir eğitim alanı olduğunu daha iyi anlama fırsatı buldum. Bu süreç, bale ve modern dansın bir arada ele alındığında öğrenciler için nasıl daha zengin bir öğrenme deneyimi sunduğunu görmemi sağlamıştır.

Tez çalışmamın ortaya çıkışında desteklerini esirgemeyen pek çok kişinin emeği bulunmaktadır. Öncelikle, çalışmam boyunca bana rehberlik eden, değerli bilgi ve birikimlerini paylaşan danışman hocam Prof. Dr. Seda Ayvazoğlu'na, yüksek lisans eğitim sürecimde cesaretlendirici tutumu ve desteği ile Prof. Dr. Mehmet Koştumoğlu'na teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, araştırma sürecinde destek veren kıymetli okulum Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı Bale Anasanat Dalı eğitimlerine, dans yolculuğumda elimden tutup hala bırakmayan, hayat boyu en büyük motivasyon kaynağım Ulis Bale aileme, vizyonu ile her daim öğrencilerine ışık olan sevgili hocam Özgür Adam İnanç'a minnettarım. Manevi destekleriyle yanımda olan aileme ve dostlarıma da özel bir teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmanın, dans eğitimine disiplinlerarası bir bakış açısı kazandırmak ve modern dansın eğitimin bir parçası olarak benimsenmesini desteklemek için faydalı bir kaynak olmasını temenni ediyorum.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

BALE SANATI VE TÜRKİYE’DE AKADEMİK BALE EĞİTİMİ

1.1. Bale Sanatının Doğuşu	4
1.2. Akademik Bale Eğitime Geçiş Süreci.....	8
1.3. Türkiye’de Bale Sanatının Doğuşu.....	11
1.4. TÜRKİYE’DE AKADEMİK BALE EĞİTİMİ	14
1.4.1. Türkiye’de Bale Sanatının Akademik Eğitime Bağlanması.....	14
1.4.2. Bale Dansçılığı Programının Yüksek Öğretim Kurumlarına Dahil Olması.....	19
1.5. Bale Dansçılığı Programı Yer Alan Üniversiteler ve Müfredatları	21
1.5.1. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı.....	23
1.5.2. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı	24
1.5.3. Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı	26
1.5.4. Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Programı.....	27
1.5.5. Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Programı	29

2. BÖLÜM

MODERN DANSIN DOĞUŞU VE GÜNÜMÜZ TEKNİĞİNİ OLUŞTURAN BAŞLICA EKOLLER

2.1. Modern Dansın Doğuşu.....	32
--------------------------------	----

2.2. Modern Dans Eğitiminde Graham Ekolü	36
2.3. Modern Dans Eğitiminde Cunningham Ekolü	37
2.4. Modern Dans Eğitiminde Limón Ekolü	38
2.5. Türkiye’de Modern Dans.....	39
2.6. Türkiye’de Modern Dans Eğitimi Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları.....	41
2.6.1. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü - Modern Dans Anasanat Dalı.....	42
2.6.2. Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü - Modern Dans Anasanat Dalı.....	42
2.6.3. Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü – Modern Dans Programı.....	43

3. BÖLÜM

BALE DANCILIĞI PROGRAMI İÇİN GÜNÜMÜZ MODERN DANS TEKNİKLERİYLE HAZIRLANAN MÜFREDAT ÖNERİSİ

3.1. Warm Up – Isınma Egzersizleri.....	45
3.1.1. Salon İçerisinde Serbest Yürüyüş	46
3.1.2. Baş, Omuz ve Kol Rotasyonu	47
3.1.3. Kalça, Diz, Ayak Bileği Rotasyonu.....	48
3.1.4. Üçgen Pozisyonu.....	49
3.1.5. Plank.....	50
3.1.6. Arches.....	51
3.2. Yer Hareketleri – Floor Work.....	52
3.2.1. Contraction (Kasılma).....	53
3.2.2. Release (Serbest Bırakma).....	54
3.2.3. Bounce (Yaylanma).....	55
3.2.4. Breathings (Nefes Al / Nefes Ver).....	56
3.2.5. Spirals.....	57
3.2.6. Cenin	58
3.2.7. X-Roll.....	58
3.2.8. Swing (Salınım)	60
3.2.9. Kalça Üstü Yuvarlanma.....	60

3.2.10. Mum Duruşu	61
3.2.11. Omuz Üzerinde Denge Çalışması	62
3.2.12. Sağ ve Sol Omuz Üzerinden Takla	63
3.2.13. Kalça Üzerinde Tur Dönüş.....	64
3.2.14. Tüm Vücut İle Roll (Yuvarlanma)	65
3.3 Orta Hareketleri – Center Work.....	66
3.3.1. Paralel Pozisyon.....	67
3.3.2. Roll Down – Roll Up (Aşağı Yöne Yuvarlanma – Yukarı Yöne Yuvarlanma)	67
3.3.3. Bounce (Yaylanma).....	69
3.3.4. Kol Swing (Kol Salınımı)	69
3.3.5. Bacak İle Öne – Yana - Geriye Uzama ve Ağırlık Transferi Çalışması	70
3.3.6. Tek Bacak 90 Derecede Contraction Egzersizi.....	71
3.3.7. Ayakta Duruştan Yere Diz Kırarak Oturma Egzersizi.....	72
3.4. Köşe Hareketleri – Across The Floor and Jumps	73
3.4.1. Düz Yürüyüş	73
3.4.2. Yarı Tabanda Yürüyüş	73
3.4.3. Plié ile Yürüyüş.....	74
3.4.4. II. Pozisyon Plié Hareketi İle Yön Değiştirerek İlerleme	75
3.4.5. Handstand İle İlerleme	76
3.4.6. Paralel Pozisyonda Sauté İle İlerleme.....	77
3.4.7. Temps Levé Sauté İle İlerleme.....	77
3.4.8. Glissade Hareketi İle İlerleme.....	78
3.4.9. Skips.....	79
3.4.10. İki Bacak Havada Skips	80
3.4.11. Köşeden Kalça Üzerinde Yuvarlanma.....	80
3.5. Kontak ve Doğaçlama Çalışmaları	81
3.5.1. Kontak Doğaçlama.....	82
3.5.2. Ağırlık Paylaşımı.....	83
3.5.3. Karşı Denge.....	84
3.5.4. Düşme ve Yakalama.....	85
3.5.5. Ayna Çalışması.....	86

3.5.6. Hareket Başlangıcı Doğaçlaması	86
3.5.7. Eklem Hareketleri	87
3.5.8. Duygu ve Hikaye Temelli Doğaçlama	87
3.5.9. Mekansal Farkındalık Egzersizleri.....	88
3.6. Modern Dans Tarihi Teorik Dersleri	88
3.7. Özgür Adam İNANÇ İle Söyleşi	95
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1 - The Marriage of Catherine de Medici and Henri II - Jacapo de Empoli.....	7
Görsel 2 - Catherine de Medici	8
Görsel 3 - Henri de Gissey tarafından tasarlanmış Le Ballet de la Nuit eserindeki Apollo rolü kostümü, XIV. Louis, 1658	10
Görsel 4 - Surname-i Vehbi Köçekçe - Türkiye de Opera ve Bale	12
Görsel 5 - Dame Ninette de Valois.....	18
Görsel 6 - Salon İçerisinde Serbest Yürüyüş	46
Görsel 7 - Baş Rotasyonu.....	47
Görsel 8 - Omuz ve kol rotasyonu	48
Görsel 9 - Kalça, diz, ayak bileği rotasyonu	49
Görsel 10 - Üçgen Pozisyonu.....	50
Görsel 11 - Plank pozisyonu	51
Görsel 12 - Yerde arch duruşu.....	52
Görsel 13 - Yerde düz bacak ve kelebek oturuşunda contraction hareketi.....	54
Görsel 14 - Yerde düz bacak ve kelebek oturuşunda release hareketi	55
Görsel 15 - Düz bacak ile oturma ve kelebek pozisyonunda bounce hareketi.....	56
Görsel 16 - Farklı oturma pozisyonlarında spiral hareketi.....	57
Görsel 17 - Cenin pozisyonu.....	58
Görsel 18 - X-roll hareketi	59
Görsel 19 - Yerde swing hareketinin başlangıç pozisyonu ve swing hareketi	60
Görsel 20 - Kalça üzerinde yuvarlanma hareketi başlangıç pozisyonu ve harekete başlama anı	61
Görsel 21 - Mum duruşu hareketine başlama pozisyonu ve mum duruşu	62

Görsel 22 - Tek bacak havada ve iki bacak havada omuz üzerinde denge çalışması	63
Görsel 23 - Omuz üzerinden takla çalışması.....	64
Görsel 24 - Kalça üzerinde tur dönüş harekete başlangıç anı	65
Görsel 25 - Tüm vücut ile roll (yuvarlanma)	66
Görsel 26 - Ayakta paralel pozisyon	67
Görsel 27 – Roll Down – Roll Up hareket anı	68
Görsel 28 - Ayakta bounce (yaylanma) hareketi	69
Görsel 29 - Kol swing hareketi	70
Görsel 30 - Bacak ile öne – yana - geriye uzama ve ağırlık transferi çalışması	71
Görsel 31 - Tek bacak 90 derecede contraction egzersizi	72
Görsel 32 - Yarı tabanda yürüyüş ve plié ile yürüyüş	74
Görsel 33 - II. Pozisyon plié hareketi ile yön değiştirerek ilerleme.....	75
Görsel 34 - Handstand ile ilerleme.....	76
Görsel 35 - Paralel pozisyonda sauté hareketi ile ilerleme	77
Görsel 36 - Temps levé sauté hareketi ile ilerleme	78
Görsel 37 - Glissade hareketi ile ilerleme	79
Görsel 38 - Tek bacak ile skips çalışması	79
Görsel 39 - İki bacak havada skips çalışması.....	80
Görsel 40 - Kontak doğaçlama çalışması.....	83
Görsel 41 - Ağırlık paylaşımı.....	83
Görsel 42 - Karşı denge çalışması.....	84
Görsel 43 - Düşme ve yakalama çalışması	85
Görsel 44 - Ayna çalışması.....	86
Görsel 45 - Eklem hareketleri ile yapılan doğaçlama	87

GİRİŞ

Dans sanatı, insanlık tarihinin en eski ifade biçimlerinden biri olarak, kültürel, sanatsal, eğitimde ise pedagojik açıdan önemli bir yere sahiptir. Günümüzde, dans eğitimi çeşitli disiplinleri bünyesinde barındırarak bireylerin sanatsal, fiziksel ve entelektüel gelişimini desteklemektedir. Bu bağlamda, bale ve modern dans, hem sahne sanatları hem de akademik eğitim açısından önemli iki temel dans disiplini olarak öne çıkmaktadır. Özellikle bale dansçılığı, köklü tarihsel geçmişi ve teknik disiplini ile profesyonel dans eğitiminin temel taşlarından biridir. Ancak modern dans, 20. yüzyıldan itibaren dansın sınırlarını genişleterek bireyin yaratıcılığına, özgünlüğüne ve ifadeye dayalı bir hareket anlayışı sunmuş ve bale eğitimine güçlü bir alternatif ve tamamlayıcı unsur olarak dikkat çekmiştir.

Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında yer alan bale dansçılığı programları, genellikle geleneksel bir yaklaşımla bale tekniğine odaklanmaktadır. Ancak çağdaş dans eğilimleri, bale eğitimi alan öğrencilerin modern dans gibi farklı disiplinlerden beslenmelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Modern dansın eğitime entegre edilmesi, öğrencilerin hareket repertuarını genişletmenin yanı sıra, sahne sanatları alanında daha bütüncül ve yaratıcı bireyler yetiştirilmesine ve iş olanaklarının artmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında bulunan bale dansçılığı programlarının müfredat yapısını incelemek ve modern dans eğitiminin bu programlara nasıl entegre edilebileceğine dair uygulanabilir bir model geliştirmektir. Tez, bale ve modern dans disiplinlerinin pedagojik yaklaşımlarını karşılaştırarak, her iki disiplinin ortak noktalarını ve tamamlayıcı özelliklerini araştırmaktadır. Ayrıca, modern dansın öğrencilerin teknik, estetik ve yaratıcı becerilerine olan etkisini değerlendirmek için mevcut literatür taramaları, müfredat analizleri ve alan uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler temel alınmıştır.

Bu bağlamda, tezin 1. ve 2. bölümlerinde klasik bale sanatının tarihsel ve pedagojik arka planı ele alınıp, yükseköğretim kurumlarında uygulanan mevcut bale

programlarının analizi yapılmıştır. 3. bölümde ise modern dans ekolleri ile modern dans eğitiminin bale müfredatına entegre edilmesine yönelik müfredat önerileri geliştirilmiştir. Son olarak, bu entegrasyonun hem öğrenciler hem de eğitim sistemi açısından sağladığı avantajlar ve olası zorluklar değerlendirilmiş, alanında uzman olan Özgür Adam İnanç'ın görüşleri alınmıştır.

Bu tez çalışması, Türkiye'deki yükseköğretim düzeyindeki dans eğitime disiplinlerarası bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemekte ve modern dansın eğitimin bir parçası olarak benimsenmesinin önemini vurgulamaktadır. Eğitimciler, müfredat geliştiriciler ve öğrenciler için somut bir rehber sunmayı amaçlayan bu çalışma, hem bale hem de modern dans eğitiminin birleşiminin önemli rol oynadığı akademik eğitim sistemine, güncel bir bakış açısı ile müfredat önerisi ortaya koymayı hedeflemektedir

1. BÖLÜM

BALE SANATININ DOĞUŞU VE TÜRKİYE'DE AKADEMİK BALE EĞİTİMİ

1. BÖLÜM

BALE SANATI VE TÜRKİYE'DE AKADEMİK BALE EĞİTİMİ

1.1. Bale Sanatının Doğuşu

Dans, insanlığın varoluşundan bu yana, bireysel duyguların ifade edilmesi, dönemin toplumsal önem taşıyan olaylarının duyurulması, kültürel değerlerin aktarılması, ritüellerin yaşatılmasına hizmet eden bir iletişim formu olarak varlık göstermiştir. Dans sanatların en eskisi olarak adlandırılmıştır. Belki de sanatlardan daha eski olduğu da doğrudur. İnsan vücudunun zaman ve mekanda desenler oluşturması, dansı sanatlar arasında eşsiz kılan ve belki de antikliğini ve evrenselliğini açıklayan şeydir (Royce, 2002: 3).

Dram sanatının henüz günümüzdeki bale formuna kavuşmadan önce ve İtalyanca '*ballare*' yani dans etmek kelimesi ile saray yolculuğuna başlayan sürecindeki yazılı ve görsel kaynaklar ile ilgili günümüze ulaşmış birçok tarihi bilgiler mevcuttur. Dans, kendisinden önce var olan dram sanatı ile evrilmiştir. Bu bilgilerin dünyada bazı arşiv ve kütüphanelerdeki kayıtları sayesinde dönemin politik, kültürel ve sanatsal yapısını yorumlayabilmekteyiz. Bu döneme ait arşivleri araştırdığımızda saray balesinde görevlendirme ile ortaya çıkan koreografik, bestecilik gibi günümüze ulaşmış meslek gruplarını da görmekteyiz.

Böylece dansın zaman içerisinde; yalnızca doğanın döngülerini, avlanma ritüellerini, ölüm ve doğum temalarını, dinsel törenleri anlatmaktan sıyrılıp, farklı biçimlerde evrimleşerek sanatsal ve estetik bir kimlik kazandığı görülmektedir.

Geyvan McMillen bir söyleşisinde dansın var oluşu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır ;

“Eski çağlarda ilk insanlar doğada bulunan güçlerin sürekli hareket halinde olup değiştiğini fark ettiklerinde, hareketleri yönlendirme gücüne hakim olma yolları aramışlar. İlkel toplumlarda sözün olmadığı zamanlarda duyguları anlatma yolu hareket

ve jestlerle olmuş; yağmur hasat, doğum, evlilik, ölüm için yapılan törenlerde bir araya geldiklerinde dua ederken, toplu olarak dans edip kurbanlar kesmişler. Bu törenler insanın harekete anlam kazandırdığı ilk danslardır. Anlaşıyor ki dans çok eski zamanlardan beri insanın doğasında vardı”(Babikyan, 2022: 4).

15. yüzyıla gelene kadar, Avrupa’da egemen olmuş dini yaşam felsefesi, tartışmaya kapalı şekilde sosyal hayatı şekillendiren bir dünya görüşü oluşturmuştur. Bu dogmatik tutum rönesans dönemine kadar devam edecek ve rönesans ile birlikte ‘yeniden uyanış’ başlayacaktır. Ortaçağda bale öncüleri, genellikle halk dansları ve halk tiyatrosunun etkisi altında geliştiği görülmektedir. Törenler, festivaller ve şenlikler sırasında icra edilen halk dansları, bale sanatının erken dönemdeki temelini oluşturmuş demek mümkündür. Ortaçağ Avrupa’sında ortaya çıkan bu öncül bale unsurlarının, sonraki dönemlerde bale sanatının gelişmesine etki ettiği kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Orta Çağ’da din ve toplumsal kurallar sebebiyle dansın bazı sınırlamalara uğradığı görülse de, Rönesans döneminde diğer sanat formları gibi yeniden hareketlilik kazandığını görmekteyiz. “Rönesans sanıldığı gibi yalnızca plastik sanatlarda değil, dans da köklü reformlar gerçekleştirmiştir” (Deleon, 1993: 9).

Her toplum ve kültürde farklı disiplin ve stillerde evrimleşen dansın, bale sanatı formunda ilk olarak, 15. Yüzyıl Rönesans döneminde, İtalya’da saray danslarından esinlenen adımlarla ortaya çıktığı düşünülmektedir. Rönesans döneminde dans, bale sanatının klasik hale evrilmesi için temel bir unsur haline gelmiş, saray danslarının yanı sıra, yeni dans formları ortaya çıkmış ve bale repertuarının zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Klasik bale, dans adımlarının yanı sıra dramatik anlatımı olan bir sanat formu haline dönüşerek, opera ve tiyatro ile daha yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Aristokrat toplulukların görkemli şölenlerinde tohumları atılan bale adımlarının, müzikle uyum halinde ve düzen içerisinde uygulanarak, koreografik anlamda sergilendiği ve gösteri sanatı olarak şekillenmeye başladığı bale sanatı ile ilgili kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır.

Belirlenmiş kurallar çerçevesinde uygulanan, zaman içerisinde gelişerek literatüre ‘klasik bale’ olarak yerleşen bu dans formunun doğuşu 15. yüzyıla dek uzanmaktadır. Bale sözcüğü İtalyanca ‘ballare’ yani ‘dans etmekten’ gelmektedir. Bale

Avrupa saraylarında yüzyıllar içinde gelişim göstererek, zamanla farklı teknik ve stillere dönüşmüştür. Her yıl 29 Nisan'da 'Dünya Dans Günü' adıyla doğum günü kutlanan Jean-Georges Noverre, baledeki kuram ve uygulamaları sentezleyerek, 1760 yılında yayımlanan *Dans ve Bale Üzerine Mektuplar* adlı kitapta toplar (60. yılında Türk Balesi, 2008:13).

Saray dansları olarak bahsedilen dönemde, eserlerin Yunan ve Roma mitolojisi öğelerinden seçilmiş olmasını o dönemin teatral özelliklerden birisi olarak sayabiliriz. İtalya'da başlayıp 15. yy ortalarına doğru önce Fransa ve daha sonra Avrupa'ya yayılması da, balenin o dönemki formunun, yayıldığı ülkelerde bir "saray geleneği" olarak kabul görmüş olması ile anlamlandırılabilir.

Guglielmo Ebreo, yazılışı 30 yıl süren '*Dans Sanatı Üzerine İnceleme*' başlıklı çalışmasını 1463 yılında tamamlamıştır. Bu çalışma, devrin danslı şöenlerine ve pandomim gösterilerine ayrıntılı olarak yer verilmektedir. 'Bale' sözcüğüne ilk kez 'baletto' adı altında Guglielmo'nun incelemesinde rastlanır. 1465 yılında Antonio Cornazzano bale konusuna şöyle not düşer : 'İtalya'da bale şimdilerde pek moda. Baleler birçok ölçü ve devinimi uyumla birleştiren kompozisyonlardır' (Deleon, 1993: 10).

Gösterişli ve abartılı aksesuarların yer aldığı kostümlerin kullanıldığı, dans, mim ve müzik içeren törenlerde Antik Yunan ve Roma mitolojilerinden konuların işlendiği bilinmektedir. İlk olarak aristokratlar ve kraliyet ailelerinin beğenisine sunulan gösteriler, monoton saray yaşamına renk getirerek saray mensuplarının eğlenmesini sağlamış ve dönemin sosyal etkinlikleri arasında yerini almıştır (Özcan, 2021:11). Kerem Özcan'ın da tezinde bahsettiği üzere, balede müzik ve kostümün rolünün, rönesans döneminde hız kazandığını söylemek mümkündür. Müzik, bale eserlerinin duygusal derinliğini ve dramatik etkisini artırmak amacıyla kullanılmıştır. Bale için bestelenen müzik eserleri, sadece bale sanatının gelişimine katkı sağlamakta kalmamış, klasik müzik tarihine de kült eserler bırakmıştır. Kostümler ise karakterlerin kişiliklerini ve hikayenin atmosferini yaratmada önemli bir rol oynamış, dönemin kostüm tasarımları, bale eserlerinin estetiğini ve görsel zenginliğini artırmıştır.

Fransız Kraliyet ailesine, İtalya'nın soylu ailelerinden Catherine Medici'nin, aileye evlilik yoluyla katılması ve Fransa Kraliçesi olarak tahta geçmesi, Fransa halkının bale ile tanışmasını sağlamıştır. 'Medici, Fransa kraliçesi olduğunda, Fransız soylularına İtalyanların dansa ve danslı eğlencelere olan tutkusunu aşılar' (Deleon, 1993: 11). Fransa Kralı XIV. Louis'nin sanata olan ilgisi ve bale sanatını destekleyen politikaları sayesinde, bale 17. Yüzyılda Fransa'da profesyonel bir sanat formuna dönüşecektir.

Görsel 1 - The Marriage of Catherine de Medici and Henri II - Jacapo de Empoli¹

Medici, 14 yaşındayken Fransa Kralı II. Henry ile evlenerek 1547'den 1559'a kadar Fransa Kraliçesi olmuş, II. Francis, IX. Charles ve III. Henry'yi dünyaya getirmiştir. Kral II. Henry'den sonra oğlu II. Francis tahta geçmiş, onun ölümü ile de 10 yaşındaki oğlu IX. Charles kral olmuştur, Medici onun naibi olarak büyük siyasi güç elde etmiştir (Knecht, 2014: 272). Catherine de Medicinin imparatorlukta elde ettiği bu siyasi güç, bale sanatında yeni oluşumların başlangıcı olmuştur. Medici, Fontainebleau Saray'ında ev sahibi olduğunda, Avrupa'ya ve dünyaya hakim olacak bir Fransız-İtalyan anlayışının geleceğini gösteriyordu ve bale kendi deyimlerini, terminolojisini ve aristokratik tarzını kazanmıştı (Kirstein, Stuart, 2004: 4).

Bu bilgileri referans alarak, Catherine de Medici'nin II.Henri ile evliliğinin, bale sanatının saray kültüründeki dönüm noktalarından biri olduğunu söylemek mümkündür. İtalya'dan Fransa'ya getirdiği sanatsal gelenekler bale sanatının bugünkü temelleri oluşturulmuştur. Catherine, müzik, şiir ve dansı birleştiren sahne sanatının bir eğlence aracı olmasının önüne geçip politik ve estetik bir araç olarak şekillenmesine de katkıda bulunmuştur.

Görsel 2 - Catherine de Medici¹

1.2. Akademik Bale Eğitime Geçiş Süreci

Bale sanatının akademik eğitime geçiş süreci, bu sanatın, sadece kutlamalarda ve törenlerde sergilenen bir dans türü olmaktan çıkıp sistematik form ile eğitim verilen forma dönüşmesi sürecini kapsar.

1661 yılında Paris’de kurulan Kraliyet Dans Akademisi, saray danslarıyla geleneksel dansları bir sisteme bağlamak üzere çalışmalara başlamıştır. Teatral bir form olan bale sanatının profesyonel açıdan desteklenerek, teknik ve yapısal değişikliklere uğraması, bu sanatın akademik anlamda kendine yer bulmasını sağlamıştır. 1671 yılında Kraliyet Müzik Akademisi kuruldu. Bu iki kurum Paris Operası’nın temelini oluşturmuştur (Deleon, 1993: 13) Sistemleşen bale teknikleri, terimleri ve pozisyonları klasik bale formununun akademik gelişimine büyük katkı sağladığı; evrensel bir dil oluşturularak farklı ülkelerden bir araya gelen dansçıların aynı terminolojiyi kullanarak iletişim kurmasını kolaylaştırdığı bilinmektedir. Çünkü bale günümüzde evrensel bir sanat dalı olmuştur ; eğitim alan öğrenciler ve bu mesleği farklı ülkelerde icra eden bale sanatçıları tek bir terminolojiyi kullanmaktadır.

“Kral XIV. Louis, bu sanat formunun popülerleşmesine ve bazı standartlar getirilmesini sağlamıştır. Tutkulu bir dansçı olarak, lakabını aldığı rolü “Güneş Kralı” da dahil olmak üzere birçok rolü kendisi oynayan Kral XIV. Louis, bale dansçılığının profesyonel eğitim gerektiren bir mesleğe dönüşmesine öncülük etmiştir. 1661’de Paris’te bir dans akademisi açılmış ve 1681’de bale saraylardan sahneye taşınmıştır. Fransa’da 1661 yılında XIV. Louis tarafından Kraliyet Dans Akademisi (Académie Royale de Danse) olarak kurulan bale okulu 1713 yılında, XIV. Louis, Kraliyet Müzik Akademisi’nden ayrılmış ‘Bale Konservatuvarı’ nı resmen kurulması kararı yayımlamıştır. Fransa’da Rönesans döneminde bale tekniği Pierre Beauchamp tarafından daha resmileştirilmiş, ayak ve kolların beş pozisyonu adlandırılmıştır” (Ayvazoğlu, 2021: sayfa numarası belirtilmemiş).

Görsel 3 - Henri de Gissey tarafından tasarlanmış Le Ballet de la Nuit eserindeki Apollo rolü kostümü, XIV. Louis, 1658¹

Kral XIV. Louis'in himayesinde, Kraliyet Akademisi'nin bünyesinde resmi bir eğitim programı haline gelen bale sanatı, bu dönemde kurumsal bir kimlik kazanmış, belli kurallara ve standartlara dayalı bir disiplin haline gelmiştir. Sistematik bir şekilde verilen bale eğitimi, günümüz akademik bale eğitiminin temellerini oluşturarak bale sanatının gelişimine katkı sağlamıştır.

1.3. Türkiye’de Bale Sanatının Doğuşu

Türkiye’de bale sanatının oluşumlarının 16. yüzyıla dayanmakta olduğu kaynaklarda yer almaktadır. İstanbul’da ilk dans-bale gösterisi, Türk dansçıların da içinde bulunduğu bir İtalyan grubu tarafından sahnelendi (Türkiye’de Opera ve Bale, 2012: 105). Kayıtlara geçen ilk bale gösterisinin Kanuni Sultan Süleyman’ın tahtta olduğu dönemde bilinmektedir. Fransa ve İtalya’da olduğu gibi Osmanlı döneminde de kutlama, evlilik törenleri, doğum, sünnet gibi eğlenceli törenlerde bale sanatına yer verildiğini görmekteyiz. Bu gösterilerde Türklerin sadece izleyici olarak değil, gösterinin bir parçası olarak da yer aldığı kayıtlara geçmiştir. 1524 yılında İstanbul’da yaşayan İtalyanlar, Venedik elçisinin evinde bugünkü bale standartlarına hiç benzememesine rağmen “Dramma Per Musica” Müzikli Dram adında bir bale gösterisi düzenlendiği kayıtlarda görülmektedir (Deleon, 1988:17). O dönemde sahnelenen gösterileri, kostüm ve koreografik düzen açısından günümüzde sahnelenen klasik bale temsilleri gibi değerlendirmek mümkün değildir. Sergilenen danslara zaman içerisinde kostümler ve dekorlar eklenerek günümüzdeki sahne formunun temelleri oluşturulacaktır. Sarayda sergilenen bale gösterilerinde, klasik balenin günümüze bilinen kostümlerinden farklılık gösterdiği bilinmekle birlikte, bale sanatının en dikkat çekici tırnaklarının ucunda durma hareketini sağlayacak olan aksesuar olan ayakkabının ‘point ayakkabılarının’ saraya girmesi, sarayın bale sanatı adına spesifik özellikten kaçınmadığını gösterir (Güzel, 2022: 56). Bu süreci Osmanlı İmparatorluğu’nda Batılılaşma hareketlerinin hız kazandığı dönem ile ilişkilendirmek mümkündür. Batı’nın etkisiyle tiyatro, danslı ve müzikli eğlencelerin sosyal hayatta yer aldığı görülmektedir. Dans tarihçimiz Prof. Dr. Metin And’ın araştırmalarına göre,

“Osmanlı İmparatorluğu’nun bale sanatıyla ilk tanışması, 1524’de Kanuni Sultan Süleyman döneminde olmuştur. İstanbul’da düzenlenen bir şenlikte İtalyanların hazırladığı ve Türklerin’ de içinde bulunduğu 300 kişilik gösteri halka sunulmuştur. IV. Murat’ın oğlu Şehzade Mustafa için gerçekleştirilen sünnet düğünü, Fransız tarihçi Albert Vandal’a göre ‘Dans ve mim’ şölenlerinden oluşmuştur. Müzikle balenin bir arada sunulduğu gösterilerin ise ancak Sultan Abdülmecit döneminde gerçekleştiği görülmektedir” (Türkiye’de Opera ve Bale, 2021: 20).

Osmanlı İmparatorluğu'nda bale sanatı, doğrudan yerel bir sanat dalı olarak gelişmemiş olsa da Avrupada'ki kültürel etkileşimlerin sonuçlarından biri olarak batılı sahne sanatlarının tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Bu sanatsal oluşumlar geniş kitlelerce hemen kabul görmese de, Osmanlı İmparatorluğu'nda kültürel zevklerin çeşitlenmesine ve Batı kültürü ile yerel kültür arasındaki etkileşimine etki eden bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

Görsel 4 - Surname-i Vehbi Köçekçe - Türkiye de Opera ve Bale

Osmanlı İmparatorluğu'nun neredeyse balenin ilk yıllarından itibaren bu sanata kayıtsız kalmadığını ve sarayda bu sanatın tohumlarının atıldığını görmekteyiz. 19. yy'da İstanbul'da birçok topluluk bale eserlerini temsil etmektedir. Hatta bazı eserler Avrupa'dan önce İstanbul'da sahnelenir. Kurumsal bir bale için ise Cumhuriyet Dönemini beklemek gerekecektir (60. Yılında Türk Balesi, 2008: 13).

Cumhuriyet Dönemi'nde sahne sanatlarının kurumsallaşması ve bale eğitiminin resmileşmesi, Osmanlı Dönemi'nde temelleri atılan ancak sınırlı kalan batı sanatlarıyla olan etkileşimin doğrudan yansıması olarak değerlendirilebilir. Bale sanatı, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte modernleşme hamlelerinin bir parçası olarak yapılanıp gelişim sürecine girdiği çeşitli kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyet dönemiyle beraber sanata ve kültüre verilen önemin artmasıyla, batılı dans formlarının Türkiye'deki sanat hayatına dahil edilmesi mümkün olmuştur. Özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün, Batı'ya yönelik çağdaşlaşma vizyonu ve sanatın bir ulusun gelişimindeki rolüne verdiği önem, bale sanatının Türkiye'deki temellerinin atılmasını sağlamıştır. Başlangıçta Batı'dan ithal edilen bir disiplin olarak kültürümüze dahil olan bale sanatı; süregelen yıllar içerisinde Türkiye'ye özgü bir form kazanarak zenginleşmiş ve kurumsallaşmıştır. Günümüz Türkiye'sinde de konservatuvarlar ve özel eğitim kurumları, hem sahne sanatları hem de akademik alanlarda balenin önemini arttırmaya devam etmektedir. Bu süreç, Türkiye'nin kültürel ve sanatsal yapısına katkı sağlayan önemli bir gelişim olarak değerlendirilebilir.

1.4. Türkiye’de Akademik Bale Eğitimi

Akademik bale eğitimini; bale egzersizlerinin periyodik düzende gerçekleşmesi, teorik ve pratik dengenin sağlanması, uluslararası alanda tanınabilirliğin sağlanması ve belirlenmiş müfredatların işlenmesi olarak tanımlamak mümkündür. Akademik düzeyde bale eğitimi, öğrencilerin sanatsal ve entelektüel gelişimine katkıda bulunurken, bale sanatının da, bu sanatı öğrenmek isteyen kişilere evrensel formlarda aktarılmasını sağlar. Akademik çerçevede verilen bu eğitim, bale sanatını sadece fiziksel becerilere odaklanan bir etkinlik olmaktan çıkarıp, sanatsal bir disiplin haline getirir. Türkiye’de akademik bale eğitimi, devlet konservatuvarları ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı özel sanat okulları bünyesinde yürütülmektedir. Akademik bale eğitimi sadece teknik bedensel becerilerin gelişimini değil, aynı zamanda müzik ve nota bilgisi, sahne estetiği, sanat tarihi gibi çok yönlü kültürel gelişimi hedeflemektedir.

1.4.1. Türkiye’de Bale Sanatının Akademik Eğitime Bağlanması

Türkiye’de bale sanatının kökleri Osmanlı İmparatorluğu’na dayansa da, akademik eğitim programlarına entegrasyonu ve kurumsal bir yapıya dönüşmesi Cumhuriyet’in ilk yıllarıyla birlikte oluşacaktır. 1923’te Anadolu’da, savaştan yeni çıkmış, yorgun ama mağrur bir devletin doğuşu resmen gerçekleşmektedir. Bu yorgun halktan, Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlikte kısa zamanda çağdaş, üretken ve sanatsever bir ulus yaratılması özellikle amaçlanmıştır (60. Yılında Türk Balesi, 2008:14). Atatürk’ün çağdaşlaşma vizyonunu, sanatın bir ulusun gelişimindeki rolünü göstermektedir. Çağdaşlaşma çabasının yaşamsal önceliklerden bile önde tutulduğunu; sanatın, çağdaşlaşma olgusunun toplumsallaşmasında o dönemin şartları göz önünde bulundurularak, belki de en zor görevlerden birini üstlendiğini söylemek mümkündür. Savaştan yeni çıkmış bir halk için sanatsal faaliyetler hayati önem taşıyorsa da, sanatsal faaliyetlere önem verildiğini görmekteyiz. Sanatın iyileştirici gücünü kullanarak, tek bir bireyin iyi olma halinin, bütünsel çerçevede tüm ulusun iyileşme haline dönüşme hedefi olarak yorumlayabiliriz. “Türk kültürünü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmak” hedefi, (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C II, 2024: 318). Atatürk’ün sanata

olan bu yaklaşımı, sanatın bireyler ve toplumlar üzerindeki dönüştürücü gücüne olan inancına da örnek olarak gösterilebilir.

Erol Evcin makalesinde, Şebnem Aksan'ın "Atatürk Türkiye'sinde Bale" adlı sanat sempozyumundan şu ifadelerine yer vermiştir;

"Opera ve bale sanatlarında görülen söz konusu gelişmelerin ana kaynağını hiç şüphe yok ki Atatürk'ün çağdaşlaşma anlayışı teşkil etmiştir. Girişilen çok yönlü çağdaşlaşma programı içinde Türkiye'nin bale sanatını benimseyen ilk Müslüman ülke olması da vurgulamakta fayda gördüğümüz, dikkate değer bir özelliktir" (Evcin, 2011).

Atatürk, "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözünde de ifade ettiği gibi, sanatın bir milletin ruhunu ve gelişmişlik seviyesini yansıttığına inanmıştır. 21 Haziran 1934'te onaylanan "Milli Musiki ve Temsil Akademisi" Teşkilat Kanunu'nda bale bölümü kurulmasından söz edilmiştir. Atatürk, bale dünyasının önde gelenleri ile ülkemizdeki kurumsal baleyi de kurmak ister. Fakat bu girişimler çeşitli nedenlerle sonuçsuz kalır (60. Yılında Türk Balesi, 2008:14).

Yukarıda adı geçen kaynakların temelinde, Atatürk'ün bale sanatının kurumsallaşmasında ısrarcı olması ve kültürel hayatımızın içine entegre etmek istemesinin temelinde; sanatsal üretimin prizma etkisinden yararlanarak her yönüyle donanımlı sanatçılar yetiştirmek ve yurdun dört bir yanında bu sanatçıları görevlendirip kültürel dönüşümü hızlandırma arzusu olarak yorumlanabilir.

"Türkiye'de sahne sanatlarını kurumsallaştırmanın temeli olan Devlet Konservatuvarı'nın kurulduğu 1936 yılında Atatürk TBMM'de şunları söylemektedir : Güzel sanatlara da alakamızı yeniden canlandırmak isterim. Ankara'da bir konservatuvar ve bir temsil akademisi kurulmakta olmasını zikretmek benim için bir hazdır. Güzel sanatların her şubesi için kurultayın göstereceği alaka ve emek, milletin insani ve medeni hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için gereklidir" (60. Yılında Türk Balesi, 2008:15).

Atatürk, bale dünyasının önemli isimlerini ülkeye davet ederek kurumsal bale hayatını başlatmak istemiştir. Dönemin Paris Opera ve Balesi, bale müdürü Ukraynalı dansçı ve koreograf Serge Lifar Atatürk'ün davetini şu sözlerle ifade etmiştir:

“1937’de Atatürk beni özel olarak Ankara’ya davet etti. Kendisinden çok zarif bir mektup aldım. Türkiye’de bir bale okulu açmam için beni Ankara’ya çağırıyordu. Bu davet beni çok heyecanlandırdı. Atatürk’ün yaptığı devrimleri dikkatle izliyordum. Her alanda, özellikle kültürde büyük devrimler yapılan bir ülkede çalışmayı çılgınca istiyordum. Derhal kalemime sarılarak Ankara’ya bir mektup yazdım ve öneriyi mutlulukla kabul ettiğimi bildirdim. Fakat ah ne yazık! Atatürk hastalandı. Bir süre sonra da kendisini yitirdiğimizi öğrendim” (Civaoğlu, 2010).¹

Mustafa Kemal Atatürk’ün vefatı ve II. Dünya Savaşı balenin kurumsallaşma sürecini yavaşlatsa da savaşın hemen ardından bale eğitimini kurumsal hale getirme çalışmalarının yeniden harekete geçtiği kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyet döneminde sanatın bir meslek disiplini olarak geliştirilmesi ve akademik eğitimle desteklenmesi gerektiğini savunan Atatürk’ün özellikle konservatuvarların kurulmasına büyük önem verdiğini görmekteyiz. Ankara’da Devlet Konservatuvarı’nın kurulmasıyla birlikte, batılı anlamda sahne sanatlarının, özellikle bale eğitiminin akademik formdaki temellerinin atılmasını bu hedefe giden yollardan biri olarak anlamlandırılabilir. Atılan bu adım, bale sanatının toplumda yaygınlaşmasını ve sanatın, halkında erişilebileceği seviyeye gelmesine örnek olarak gösterilebilir. Akademik sistem içerisinde bale eğitiminin yer alması, bu sanat dalının yalnızca bir sahne performansı olarak değil, aynı zamanda teorik ve kültürel bir birikim olarak ele alınmasını da mümkün kılmıştır.

Cumhuriyet yönetiminin güzel sanatlar alanındaki gelişmelerinden biri de, ilk olarak Anadolu kentlerinde görev yapmaları öngörülen öğretmenleri yetiştirmek üzere, 1924’te Ankara’da Musiki Muallim Mektebinin açılmasıdır. 1924 yılında kurulan Musiki Muallim Mektebi, 1936’da Ankara Devlet Konservatuvarına dönüştürüldü. Konservatuvarda dersler 1 Kasım 1936’da başladı. 1938 yılında, müzik öğretmeni yetiştirilen bölüm, Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlanarak konservatuvardan ayrıldı ve 1940 yılında da konservatuvar yönetmeliği kabul edilerek yürürlüğe girdi (Şimşek, 2024).²

Akademik bağlamda bale sanatına verilen önem, bu alandaki kuramsal çalışmaların gelişmesini sağlayıp, Türkiye’nin kültürel sanat politikalarına yeni bir perspektif kazandırdı şeklinde yorumlanabilir. İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ardından

¹ [https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoğlu/ataturk-ten-venus-e-1307843?utmm](https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoглу/ataturk-ten-venus-e-1307843?utmm) (07.01.2025)

² <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ankara-devlet-konservatuvari> (07.01.2025)

kurumsal bale eğitiminin temelini atmak için tekrar harekete geçilmiştir. Devlet Konservatuvarı içinde bir bale bölümünün de yer alması isteği ile arayışa girilmiştir. Türk hükümeti İngiliz Kraliyet Balesi'nin kurucusu Dame Ninette de Valois'yı Türk balesinin temellerini oluşturması için ülkemize davet etmiştir. Türk balesinin de kurucusu olacak olan Demi Ninette de Valois'yı ülkemize davet ederek balenin kurumsallaşması adına ilk resmî adımları atılmıştır. Bu teklifi maddi bir karşılık beklemeden kabul ettiğini belirten Valois o dönemi şu şekilde ifade eder ;

“Türkiye’ye gelip baleyi kurmaya ben karar vermedim. Teklif sizin hükümetinizden geldi. Tahmin ediyorum bu da İngiltere’den gelen bir misafirle sizin kabine üyelerinizden birinin arasında geçen tesadüfi bir konuşmadan çıkmış. İngiliz’e bu konuda neler yapabileceği sorulunca beni tavsiye etmiş. Ben davet mektubu geldiğinde çok ilgilendim ve sevindim. Bana çok enteresan geldi. Harp sonunda böyle bir işe başlamak doğrusu benim için büyük cesaret işiydi” (60. Yılında Türk Balesi, 2008:16).

Türkiye’de akademik bale sanatının temel taşı olarak nitelendirebileceğimiz bu girişim ile yalnızca Türk balesinin temelleri atılmakla kalmamış, aynı zamanda uluslararası standartlarda da bale eğitiminin Türkiye’ye kazandırılmasında öncülük edilmiştir. Resmî ve akademik özelliklere sahip ilk bale okulu, 6 Ocak 1948 tarihinde İstanbul’da açılmıştır. Türkiye’ye davet edilen, İngiltere Kraliyet Balesi’nin kurucusu Dame Ninette de Valois, bale okulunun kuruluşuna katkıda bulunmuştur. Bale okulunun öğretim sistemi, İngiliz Kraliyet Okulu örnek alınarak düzenlenmişse de, yerel özellikler de programa yansıtılmıştır (Ayvazoğlu, 2016).

İngiliz Kraliyet balesi kurucusu olarak edindiği tecrübeyi, Türk balesi sistemine adapte eden Valois’in bu vizyonu, Türkiye’nin bale sanatında uluslararası alanda söz sahibi olmasına alan açtığı görülmektedir. Valois daha sonra o günleri kendi kaleme aldığı kitabında şu cümlelerle aktarmıştır ;

“Diyebiliriz ki, Türk Devlet Balesi, temelleri İngiltere tarafından atılan Avrupa’daki ilk ulusal baledir. İstanbul havalimanının bulunduğu Marmara denizinin kıyılarında, 1947 yılının sonbaharında Ankara Devlet Balesi’nin eğitimini başlattım. Burada, bir ilkokulda tohumlar ekilmişti” (Valois, 2003: 271).

Görsel 5 - Dame Ninette de Valois¹

Eğitim vereceği öğrencileri seçmek için İstanbul içi ve yakınlarında 3 haftalık bir araştırma yapıp rapor tutan Valois, ilköğretim okullarından fiziksel olarak bale eğitimine yatkın gördüğü çocukları seçerek ailelerine bale hakkında bilgi vermiş ve seçtiği 29 öğrenci ile 1948 yılında Yeşilköy’de bir binada bale eğitimine başlamıştır. Eğitim programı, İngiliz Kraliyet Bale Okulu’nun eğitim programından uyarlanarak işlenmeye başlamıştır. Birikimini, özverisini, emeğini bu iş için harcayan Valois ve diğer öğretmenlerin sayesinde Türk Balesinin sağlam ve kalıcı bir yapıya kavuşması hedeflenmiştir. Tüm birikim ve emeğini bu işe harcayan Dame Ninette de Valois ve diğer değerli hocaların sayesinde Türk Balesi, kendi ayakları üzerinde duran, kalıcı bir yapıya dönüşmesi hedeflenmiştir (Türkiye’de Opera ve Bale, 2011:43). Dame Ninette de Valois’in katkılarını, yalnızca eğitimsel bir devrim değil, aynı zamanda Türkiye’de bale sanatının halk tarafından benimsenmesi ve sanatsal değerinin anlaşılması çabası olarak değerlendirmek mümkündür. ‘1970 yılında Devlet Opera ve Balesi 'Kuruluş Kanunu' gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 'Bağlı Kuruluş' olarak atfedilmiş ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü adını almıştır. Devlet Opera ve Balesi, 1923'te tamamen yeni bir fikir olarak doğan yeni modern Türk toplumunun kültürel bir yansıması olmuştur’.³

³ <https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx> (26.11.2024)

1.4.2. Bale Dansçılığı Programının Yüksek Öğretim Kurumlarına Dahil Olması

Bale dansçılığı programlarının yükseköğretim kurumlarına dahil edilmesi, uluslararası dans standartlarının akademik müfredatlara entegre edilmesine ve öğrencilerin evrensel ölçekte rekabet edebilecek bilgi ve becerilerle donatılmasına alan açmıştır. Yükseköğretim programlarında yer almaya başlayan bale dansçılığı programı, sanatçı adaylarının, fiziksel, zihinsel ve sanatsal gelişimini dengeli biçimde destekleyen öğrenim sürecini kapsamaktadır. Bu sanatsal eğitimin yükseköğretim kurumlarında verilmesi, sanatın toplumsal işlevine dair farkındalığının artırılması ve sanatçının toplumsal dönüşümlerdeki rolünün daha bilinçli ve akademik biçimde ele alınmasını sağlamıştır.

İstanbul Yeşilköy’de bale temellerinin atıldığı bale okulu 1950 yılında Ankara’ya taşınarak Ankara Devlet Konservatuvarı’nın bale bölümünü oluşturmuştur. 1957-1958 senesinde devlet konservatuvarı bale bölümünün ilk mezunları, Türk Devlet Balesi’nin çekirdeğini oluştururlar. Türkiye’de balenin ilk kuşağı olarak tanınan sanatçılar arasında Hüsnü Sunal, Ferit Akın, Güzide Noyan, Engin Akaoglu gibi isimler yer almaktadır. Bu arada İstanbul’da da Türk Balesi için gelişmeler yaşanmış, Fransa’da öğrenim gören Yıldız Alpar 1952 yılında resmi olarak ilk özel bale okulunu açmış, 1953 yılında Olga Nuray Olcay İstanbul Belediye Konservatuvarı’nda bale dersleri vermeye başlamış, 1955 yılında da Berlin Müzik ve Bale Akademilerinden mezun olan Rezzan Abidinoğlu İstanbul Konservatuvarı’nda eğitmenliğe başlamıştır”(Tozkoparan, 2019: 33-34). Tozkoparan’ın da tezinde değindiği üzere Ankara ve İstanbul bale anlamında dikkat çeken atılımlar gerçekleştirerek, dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda gerçekleşmesi oldukça zor olarak görünen bir başarı elde etmişlerdir. Kazanılan başarıyı, bale dansçılığı programlarında verilen eğitimin, sadece sahne performans odaklı bir eğitim değil, aynı zamanda koreografi, dans teorisi, sahne tekniği ve yaratıcı düşünme gibi kapsamlı bir eğitimin verilmesi bağlamında değerlendirmek mümkündür. Bu durum, öğrencilerin kendi sanatsal bakış açılarını geliştirmelerine ve yeni nesil yaratıcı liderler olmalarına katkıda bulunmuştur.

“1970 yılında Devlet Opera ve Balesi 'Kuruluş Kanunu' gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 'Bağlı Kuruluş' olarak atfedilmiş ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü adını almıştır. Devlet Opera ve Balesi, 1923'te tamamen yeni bir fikir olarak doğan yeni modern Türk toplumunun kültürel bir yansıması olmuştur”.⁴

İlerleyen dönemlerde Ankara ve İstanbul klasik balenin kökleşmesinde ayrı yöntemler izleyerek yollarına devam etmişlerdir. Ankara, devletin kurumsal amaçlarına yönelik desteği ile daha akademik bir görünüm taşıdığı gözlemlenirken İstanbul deneyimlere ve yeniliklere daha açık bir yol izleyerek dansçıları yetiştirdiği görülmektedir. Bunun sonucunda her iki topluluğun da kendi özgün dans yorumlarını oluşturmuş ve kendi ekollerini yaratmışlardır.

Madame Valois'in öncülüğünde İngiliz ekolü ile gelişen Türk Balesi, 1970'lerin ortalarında olumsuz ekonomik ve politik koşullar sonucu durma noktasına geldiği gözlemlenmektedir. Madame Valois, ilk jenerasyon Türk dansçıları burs ile İngiltere'ye kısa süreli eğitimler için götürmüşse bile bu fırsatlar bir sisteme oturtulamamış ve bir gelenek haline getirilememiştir. Dame Ninette de Valois'in Türkiye'den ayrılmasından sonra İngiltere'deki Royal Kraliyet Balesi ile burs programları ve işbirliği ilişkisi sürdürülememiştir (Kıyıcı, 2017: 64-65).

Dame Ninette de Valois'in ülkemizden ayrılmasının ardından duraksamaya uğrayan bale sanatının, Sovyetler Birliği'nden gelen bale dansçıları ve eğitimcilerinin ülkemizde akademik bağlamda eğitimlere başlaması ile tekrar canlandığı gözlemlenmektedir. “Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında 1965'ten önce imzalanan Kültür Antlaşması, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmamasına rağmen, Feridun Cemal Erkin'in Dışişleri Bakanlığı döneminde sosyalist ülkelerle Türkiye arasında takas yoluyla karşılıklı sanatçı gönderme olanakları bulunur” (Baysal, 2010:162). Bu duraksama noktasının Türk Balesinde yeni bir ekolün gelişmesine yol açtığı ve günümüzde halen konservatuvarlarda ve bale topluluklarında kullandığımız Rus bale ekolü olan Vaganova Tekniğini'nin, bu duraksama döneminde ortaya çıktığı

⁴ <https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx> (26.11.2024)

kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. 1980' li yılların başında ise statü bakımından yılında Ankara Devlet Konservatuvarı'nda önemli bir değişiklik yaşandığını görülmektedir. 1982 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak eğitim veren Ankara Devlet Konservatuvarı, aynı yıl 2547 sayılı Kanun'la Yükseköğretim Kurulu kapsamına alınarak Hacettepe Üniversitesine bağlanmıştır. Önce 1982'de kabul edilen yükseköğretim kurumları hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve daha sonra onun yerini alan 28 Mart 1983 Tarih ve 2809 Sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu kabul edilmiştir. Ankara Devlet Konservatuvarı, ilgili kanunun g) Maddesi gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı 'na bağlı iken bu bakanlığı bünyesinden çıkarıp diğer benzer kurumlar ile beraber YÖK kapsamına (Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne) alınmıştır.⁵ Bu dönüşümler her iki şehirde de bale sanatına akademik bir kimlik kazandırmış, profesyonel dansçı ve eğitmenlerin yetiştirilmesine katkıda bulunmuştur. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda ise 1917 yılında Darülelhan (Melodiler Evi) adıyla kurulan okul, 1924 yılında İstanbul Belediye'sine bağlanarak "İstanbul Belediye Konservatuvarı" adını almıştır. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlanan kurum, köklü üniversitemizin çatısı altında eğitim vermeye devam etmektedir.⁶ 1948 yılında Yeşilköy Bale Okulu'nda temelleri atılan akademik bale eğitimi her iki şehirde de kendi ekolünü oluşturmuş kurumlar olarak yüksek öğretim kurumlarına bağlanmış ve üniversite bünyesinde eğitimlerine halen devam etmektedir.

1.5. Bale Dansçılığı Programı Yer Alan Üniversiteler ve Müfredatları

Tezimin bu bölümünde, ülkemizde bale dansçılığı programının yer aldığı üniversiteler ve 2024-2025 eğitim öğretim yılına ait, üniversitelerin ilgili bölümlerinin ders kataloglarından alınmış müfredatlara yer verilmiştir. Önceki ve gelecek dönemlerdeki eğitim öğretim müfredatı bu çalışmayı kapsamamaktadır.

Türkiye'de devlet konservatuvarları, orta öğretimde tam zamanlı olarak bale dansçılığı programlarına öğrenci kabul etmeye başlasa da, yüksek öğretim programına

⁵<https://web.archive.org/web/20130531214403/http://www.konser.hacettepe.edu.tr/adk.php?action=huadk&go=full&aid=29> (26.11.2024)

⁶ <https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr> (26.11.2024)

bale dansçılığını dahil eden 5 adet üniversite bulunmaktadır. Ankara ve İstanbul'un ardından İzmir'de de akademik bale eğitimi vermeye başlanmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı'na 1968-1969 ders yılında bale bölümü eklenmiştir.⁷

Yüksek Öğretim Kurumları dahilinde eğitim alan öğrenciler için ilerleyen yıllarda, Avrupa Komisyonu tarafından öğrenci hareketliliğini ve akademik yeterliliklerin tanınmasını kolaylaştırmak amacı ile Erasmus Programı kapsamında üniversitelere AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) uygulanmaya başlamıştır. Bu sistem, öğrencilerin ders yükünü ve öğrenme ölçütlerini nicel olarak ölçmeyi hedefleyen bir standart oluşturmakla birlikte eğitim programlarının uluslararası alanda daha kolay karşılaştırılmasını ve tanınmasını sağlamaktadır. AKTS, ilk olarak 1988 yılında Erasmus Programı altında kurulmuştur. 6 yıllık pilot uygulamanın başarısı üzerine AKTS, 1995-1996 yıllarında ERASMUS'a dahil edilmiştir.⁸

Bu süreç Türkiye'nin yükseköğretim sisteminin uluslararası standartlarla uyumunu güçlendiren reform niteliğini taşımaktadır. AKTS' nin yaygın hale gelmesi, Erasmus çerçevesinde öğrenci değişimlerinde, öğrencilerin farklı bölümlerden seçmeli dersler seçerek eğitim kapsamalarını geliştirmelerinde ve uluslararası iş birliklerinde önemli avantajlar sunmuştur.

Öğrenci hareketliliğini ve öğrencilerin yurt dışında gördükleri eğitimlerinin kendi ülkelerinde akademik olarak tanınmasını kolaylaştırmak için Avrupa Birliği tarafından geliştirilen AKTS, yükseköğretim kurumlarına, program müfredatlarının hazırlanmasında yardımcı olurken, programların ulusal ve uluslararası ölçekte daha rahat biçimde karşılaştırılabilmesine olanak sağlamakta ve buna bağlı olarak, Avrupa Yükseköğretimini diğer kıtalar arasında daha çekici hale getirmektedir.⁹ Dolayısıyla bu müfredat programlarında yer alan dersler eğitim-öğretim planlarında aşağıdaki gibi yer

⁷ <https://www.deu.edu.tr/tarihce> (26.10.2024)

⁸ <https://bologna.nevsehir.edu.tr/tr/akts#:~:text=%20AKTS%2C%20ilk%20olarak%201988%20yılında%20ERASMUS%20Programı%20altında%20kurulmuştur> (26.11.2024)

⁹ <https://uluslararasi.yok.gov.tr> (26.11.2024)

alsa da ders danışmanları tarafından zorunlu YÖK ve meslek dersleri dışında olan derslerin seçimi de öğrenciler tarafından yapılabilmektedir.

Bünyesinde bale dansçılığı lisans programı bulunduran üniversiteler;

1.5.1. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı

Ülkemizdeki yüksek öğretim kurumuna dahil olan ilk bale dansçılığı programının Hacettepe Üniversitesi'ne ait olduğunu görmekteyiz. Söz konusu üniversiteye bağlı Bale Anasanat Dalı'nın temelleri 1947 yılında Türk Hükümeti ve İngiliz Hükümeti arasında yapılan işbirliği ile İstanbul Yeşilköy'de açılan bale okulu ile atılmış, 1950 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı bünyesine katılmıştır. Okulun yönetici ve kurucusu İngiliz Kraliyet Bale Okulu ve Topluluğu kurucusu Dame Ninette de Valois'dır. Çalışmalarını 1950-1974 yılları arasında İngiliz ekolü çizgisinde sürdüren bölüm 1975 yılından bu yana Rus Vaganova ekolünde eğitim vermektedir.¹⁰

Lisans programına dahil olan bale dansçılarının 8 yarıyıl boyunca eğitim aldığı dersler şu şekildedir;

- Beden Uyum Teknikleri
- Dans ve Anatomi
- Dramatik Anlatım Teknikleri
- Karakter Dansları
- Klasik Bale
- Modern Dans
- Modern Dans Teorileri
- Pas de Deux
- Repertuvar
- Sahne Çalışması

¹⁰ https://adk.hacettepe.edu.tr/tr/menu/bale_anasanat_dali (26.11.2024)

- Sahne Makyajı
- Sanat Akımları¹¹

1.5.2. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı

Ankara'nın hemen ardından İstanbul'da da halihazırda temelleri atılmış olan bale eğitiminin konservatuvar bünyesine dahil olması ile alakalı çalışmaların başladığı kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır.

Cumhuriyet aydınlanmasının, imparatorluk döneminden devraldığı iki büyük sanat kurumundan biri Darülbedayi (Güzellikler Evi) yani bugünkü Şehir Tiyatroları diğeri ise DarülElhan (Melodiler/Nağmeler Evi) bugünkü adıyla İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'dır. 1950'lerin başlarında tiyatro bölümü açılarak müfredata ahenk jimnastikleri, sahne dersleri konmuş, Azade Selim Hanım ve Muhsin Ertuğrul öğretmen olarak getirilmiştir. İlerleyen yıllarda kuruma bale bölümü de eklenmiştir.¹²

Bu akademik gelişmenin Ankara'da olduğu gibi İstanbul'da da düzenli eserlerin sahnelenmesine ve dansçıların Devlet Opera ve Bale bünyesinde görev almalarına olanak tanıdığı görülmektedir. İstanbul Devlet Opera ve Balesi ilk kez 1968 de Ankara'da sahnelenen fındıklıdan Balesi ile İstanbul Kültür Sarayı'nda (bugünkü adıyla Atatürk Kültür Merkezi) gösterilerine başladı (60. Yılında Türk Balesi, 2008:61).

Bu tarihsel süreç içerisinde dansçı yetersizliği ve düzenli çalışma sıkıntısı yaşandığı çeşitli kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Devlet konservatuvarlarının yetiştirdiği öğrenciler bu anlamda açığa çıkan dansçı eksiklerini de zaman içerisinde karşılamış olup, devlet opera ve bale bünyelerine eğitilmiş dansçı kadroları yetiştirmiştir.

1970 yılında Devlet Opera ve Balesi 'Kuruluş Kanunu' gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 'Bağlı Kuruluş' olarak atfedilmiş ve Devlet Opera ve Balesi Genel

¹¹ <https://akts.hacettepe.edu.tr/index.php> (26.11.2024)

¹² <https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihce> (29.11.2024)

Müdürlüğü adını almıştır. 1960'tan beri faaliyetlerine ayrı yerel bir kuruluş olarak devam eden İstanbul'daki Opera ve Bale Topluluğu da 1970'te İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü adı altında bir şube olarak merkezi yapıya bağlanmıştır.¹³

1986-1987 yılında bale anasanat dalı olarak eğitim vermeye başlayan İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın 8 yarıyıl boyunca eğitim verdiği dersler şu şekildedir;

- Gönüllülük Çalışmaları
- Güzel Sanatlar
- İşaret Dili
- Karakter
- Kariyer Geliştirme ve Planlama
- Karşılaştırmalı Bale Eseri ve Performans Analizi
- Klasik Bale
- Modern Dans
- Mitoloji
- Müzik Bilgisi
- Müzik İşletmeciliği
- Pas de Deux
- Popüler Müzik Kültürleri
- Repertuvar
- Sahne
- Sanat Felsefesi ve Estetik
- Sanat Tarihi
- Seminer ve Sunum Teknikleri
- Türk Dili

¹³ <https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx#:~:text=1970%20yılında%20Devlet%20Opera%20ve,toplumunun%20k%20ül türel%20bir%20yansıması%20olmuştur> (30.11.2024)

- Türk Müzik Tarihi ve Kültürü
- Uygulamalı Girişimcilik
- Yabancı Dil¹⁴

1.5.3. Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Lisans Programı

Güncel olarak incelendiğinde, İstanbul'da lisans programında eğitim veren iki üniversite bulunmaktadır. Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı da eğitim veren kurumlardan bir diğeridir. 1971 yılında eğitime başlayan konservatuvar programında 1974 yılında Şebnem Aksan'ın Bale Anasanat Dalı başkanı olarak atanmasıyla tam zamanlı eğitim programının hazırlanması ve yürürlüğe girmesi çalışmaları başlamıştır. 1975-1980 yılları arasında Güzel Sanatlar Akademisi Osman Hamdi Bey salonunda ilk gösteriler düzenlenir. Eğitim kadrosunun genişlemesiyle 1981-1987 yılları arasında modern dans dersleri de bale programına eklenir. 8 yarıyıl boyunca lisans öğrencilerinin eğitimini aldığı ve seçebileceği dersler üniversitenin ders kataloğunda şu şekilde sıralanmıştır;

- Anatomi
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
- Çağdaş Repertuvar
- Doğaçlama
- Erkek Teknik
- Güzel Sanatlar
- Klasik Bale
- Kondisyon
- Koreografi
- Modern Dans

¹⁴ [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1231&birim=bale_dansciligi_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)&yil=2024](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1231&birim=bale_dansciligi_lisans_programi_(orgun_ogretim)&yil=2024) (29.11.2024)

- Pas de Deux
- Pilates
- Point
- Repertuar
- Sahne
- Serbest Seçmeli
- Teori
- Türk Dili
- Yabancı Dil¹⁵

1.5.4. Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Programı

Ülkemizde bulunan, lisans programında klasik bale eğitimi veren eğitim kurumlarından birisi de İzmir’de yer almaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nın kuruluşundan günümüze bale anasanat dalının açılması süresine değin şu şekilde tarihsel bir süreç geçirmiştir. Konservatuvar, 1954 yılı başında ”İzmir Müzik Okulu” ismi altında açıldıktan sonra 1958 yılında “Müzik Okulu”na “Konservatuvar” statüsü verilmesi kararlaştırıldı. 1958-59 ders yılı başında yapılan sınavla okula beş öğrenci alındı ve 26 Aralık 1958’de düzenlenen küçük bir törenle “İzmir Devlet Konservatuvarı” resmen açıldı. Bale Bölümü’nün açılması ise 1968-69 ders yılında gerçekleşti.¹⁶

8 yarıyıl boyunca eğitim gördükleri dersler şu şekilde sıralanmıştır;

- Anatomi
- Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi
- Bale Analizi
- Bale Mimiği

¹⁵ <https://msgsu.edu.tr/akademik/istanbul-devlet-konservatuvarı/bolumler/sahne-sanatlari/> (01.12.2024)

¹⁶ <https://konservatuvar.deu.edu.tr/tr/tarihce/> (01.12.2024)

- Bale Notasyonu
- Bale Tarihi
- Bilimsel Araştırma ve Yazarlık Yöntemleri
- Çağdaş Dans
- Dans Kompozisyonu
- Dönüş Teknikleri
- Gönüllülük Çalışmaları
- Karakter
- Kariyer Planlama
- Klasik Bale
- Makyaj
- Orta Seviye Teknik / Point
- Pas de Deux
- Pilates
- Repertuvar
- Sahne Birlikte Uygulama
- Temel Bilgi Teknolojileri
- Temel Teknik / Point
- Türk Dili
- Yabancı Dil (Almanca)
- Yabancı Dil (Fransızca)
- Yabancı Dil (İngilizce)¹⁷

¹⁷ <https://konservatuvar.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2024/08/BALE-DANSCILIGI-OGRETIM-PLANI.pdf> (01.12.2024)

1.5.5. Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı – Bale Dansçılığı Programı

Bale dansçılığı programının yer aldığı bir diğer üniversite de Antalya’da bulunan Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’dır. Devlet Konservatuvarı’nda lisans bölümünün yanısıra yarı zamanlı bale ve müzik ilkokulunun da yer aldığı okulun bilgilendirme sayfasında yer almaktadır. Bale dansçılığı anasanat dalı lisans programında 8 yarıyıl içerisinde bulunan dersler ise ders kataloğunda şu şekilde yer almaktadır;

- Anatomi
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
- Bale Analizi
- Bale Tarihi
- Çağdaş Dans
- Dans Kompozisyonu
- Dans Yazısı
- Estetik
- Halk Dansları
- İngilizce
- Karakter
- Klasik Bale
- Makyaj
- Mimik
- Mitoloji
- Pas De Deux
- Repertuar
- Sanat Sosyolojisi
- Sanat Tarihi
- Sahnede Birlikte Uygulama

- Teorik Bale
- Türk Dili¹⁸

¹⁸ <https://webis.akdeniz.edu.tr/uploads/1037/files/lisans%20ders%20katalogları/Ders-Katalogubale.pdf>
(09.12.2024)

2. BÖLÜM

**MODERN DANSIN DOĞUŞU VE GÜNÜMÜZ TEKNİĞİNİ OLUŞTURAN
BAŞLICA EKOLLER**

2. BÖLÜM

MODERN DANSIN DOĞUŞU VE GÜNÜMÜZ TEKNİĞİNİ OLUŞTURAN BAŞLICA EKOLLER

2.1. Modern Dansın Doğuşu

Modern dans, klasik balenin katı ve esnetilemez kurallarına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış, insan hareketinin doğallığını ve bireysel duyguların ifadesini ön plana alan bir dans türüdür. Vücudun doğal formu, kendi beden devinimi ve duygu dönüşümlerinden ilham alan kalıplaşmış ve esnetilemez sınırlara sahip olmayan, müzikle veya müziksiz sergilenebilen dans türü olduğunu söylemek mümkündür. Modern dans, bir ifade sanatı olarak tanımlanmış ve dansı, dansçının iç dünyasını, sosyal meseleleri veya felsefi düşünceleri sahneye taşıyan bir araç haline getirmiştir. Bireysel yaratıcılığı, özgün koreografik ifadeyi ve duygusal anlatımı ön plana çıkarmasıyla klasik bale sanatından ayrılmaktadır. Disiplini ve hareket formu bakımından modern dans, gelenek ile güncelin sentezlendiği, bütün dans disiplinlerinden, ibadet biçimlerinden, ve çeşitli felsefi öğretilerden kesitler barındırmaktadır. Duyguları ve düşünceleri ifade etmeye, klasik baleden daha fazla yer verilmiş ve zaman zaman önceden planlanmış koreografik adımlar yerine deneyselliğin ön planda olduğu anlık doğaçlama performanslarla da sergilenmiştir.

Modernleşme kavramı, ekonomik, politik, kültürel değişimi kapsayan, var olanı sorgulayan, yeniliğe açık olan ile ilişkilendirilebilir. Sanayileşmenin hızlanması, Fransız ihtilali, din gibi etkenler sosyal hayatta köklü değişimlere sebep olarak gösterilebilir. Bu etkenlerin sonucu olarak modernizm etkisinde yeni bir kültürel anlayış ve yaşam süregelmeye başlamıştır. Modernizmle birlikte oluşan yaşam tarzı, Batı'yı hiç olmadığı kadar geleneksel toplum düzeninden koparmıştır (Gidens 1988: 14).

Yeni yaşam tarzı, tüm sosyal ve kültürel alanlarda etkisini göstererek dans alanında da yenilikçi oluşumlara kapı açtığını söylemek mümkündür. 19. Yüzyıl sonlarına doğru sanat dünyasında gerçekleşen yenilikçi hareketler, modern dansın da teorik ve

estetik temellerini oluşturmuştur. Loie Fuller, modern dansın erken öncülerinden biri olarak bilinmektedir. Sanatsal kariyerine oyunculuk ile başlayıp, hareketin görsellikteki potansiyelini keşfetme isteği ve çağın yenilikçi tutumu Fuller'i koreografik çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Loie Fuller, ışık ve kumaş hareketlerini birleştirerek sahnede denenmemiş efektler yaratan bir sanatçı olmayı başarmıştır. Fuller modern dansın öncülerinden biri olarak, sahne sanatlarında teknolojinin kullanımını da teşvik etmiştir.¹⁹

Fuller'i, yalnızca dansçı ve koreograf olarak değil, aynı zamanda modern dansın gelişimine katkıda bulunan bir ilham kaynağı olarak da tanımlamak mümkündür dolayısıyla Fuller'in Avrupa'da sergilediği performanslar ile modern dans Avrupa'da tanınmaya başlanmıştır olarak yorumlanabilir. Fuller, modern dansın bir diğer öncüsü olarak tanımlanan Isadora Duncan'ı 1902 yılında Avrupa turnesine katılması için davet etmiştir.²⁰

Tarihsel ve sanatsal gelişim sürecine bakıldığında, Isadora Duncan'ın Avrupa'da tanınması ve sanatına yeni bir yön çizmesi Fuller'in turne daveti ile ilişkilendirilebilir. Isadora Duncan ve Fuller, modern dansın farklı yönlerini temsil eden ama birbirlerini tamamlayan iki figür olarak ele aldığımızda; Fuller'in, sanatında teknolojik yeniliklerle dansa deneysel bir boyut katarken, Duncan'ın sanat kariyerine, dansın duygusal ve içsel ifadelerine odaklanarak devam ettiği görülmektedir. 'Modern Dansın Annesi' olarak tanınan Amerikalı sanatçı Isadora Duncan'ın klasik balenin katı ve değişmez kurallarından, gösterişli kostümlerinden ve point ayakkabılarından sıkılarak çıplak ayaklarla ve istediği kıyafetlerle özgürce dans etmeye başlaması modern dansın doğuşu olarak kabul edilir. Duncan; serbest uçuşan kostümler, gevşek saçlar ve çıplak ayaklar ayaklarla sahneye antik Yunanlılardan, klasik bestecilerin müziğinden, rüzgardan ve denizden ilham alarak çıktı. Duncan etkisi Amerika Avrupa ve Rusya'ya yayılan, performans gösterdiği her yerde sansasyonel yaratan, kendini devrimci olarak tanımlayan biriydi.²¹ Dansçı, maceracı, özgür ruhun ateşli savunucusu Isadora Duncan, çağdaş kültür

¹⁹ <https://danceheritage.org> (09.12.2024)

²⁰ <https://artnouveau.club> (09.12.2024)

²¹ <https://www.isadoraduncan.org/about-1> (09.12.2024)

üzerine en kalıcı etkileri ortaya çıkarmış biri olarak bilinmekte ve modern dans olarak tanımlanan sanatı icat eden dansçı ve koreograf olarak anılmaktadır.

20. Yüzyılın başında ABD ve Almanya’da ortaya çıkan ve gelişen bir dans formu olarak modern dans, döneminin bütün değer yargılarını sorgulamıştır. Batı’nın girdiği derin bunalımın sonucunda kendini yeniden tanımlama sürecindeki arayışı -Almanya ve ABD bağlamında- dans alanında yeni bir anlatım formunun, modern dansın doğuşuyla sonuçlanmıştır (Nebioğlu, 2007: 32). Bu tarihsel ve sanatsal gelişmeler, modern dansı sadece estetik bir hareket sistemi olarak değil, aynı zamanda bireyin toplumsal, sanatsal ve kişisel ifade biçimlerini dönüştüren bir kültürel oluşum olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle I. Dünya Savaşı’nın yarattığı toplumsal çalkantılar ve sonrasında yaşanan kültürel değişimlerle, sanatçıların dans aracılığıyla özgürlük ve yaratıcılık arayışına yöneldiği gözlemlenmektedir. Modern dans önceden olmuşları reddederek her şeyi yeniden başlatmıştır (Martin, 1968: 6).

Modern dansın öncülerinden Isadora Duncan, Loie Fuller, Ruth St. Denis, Pina Bausch gibi sanatçılar, dansı doğaya ve insanın içsel duygularına dayandırarak klasik bale tekniklerinden uzaklaştırmıştır. Isadora Duncan dans ile ilgili şu ifadeyi kullanmıştır, “Dans, ruhun görünür hale gelmesidir” (Duncan, 2013: 27). Duncan’ın dans anlayışı, çıplak ayak ile dans etme, rahat ve serbest kıyafetler giyme gibi unsurlar içerdiği görülmektedir, bu tercihler, onun hareket özgürlüğüne olan inancı ile bağdaştırılabilir. Duncan’ın bu yenilikçi bakış açısı, modern dansın temelini oluşturmuş ve sonraki jenerasyonlara ilham vermiştir.

Modern dansın öncülerinden olarak kabul edilen bir diğer isim ise Ruth St. Denis’dir. Ruth St. Denis 1987 yılında ABD’de dünyaya gelmiştir ve sanat kariyerine Fuller gibi tiyatro oyunculuğu ile başlamıştır ve sahneye olan ilgisi ilerleyen dönemlerde dansa yönelerek kariyerine modern dans alanında yenilikçi ve öncü bir isim olma sıfatını da eklemiştir.²² St. Denis’in dans sitiline bakıldığında, mistik ve egzotik temalardan ilham aldığı gözlemlenmektedir. Özellikle Asya, Mısır ve Hint kültürlerinin dans ritüellerini

²² <https://archive.org/details/dli.ministry.22233> (09.12.2024)

modern dans sanatı ile sentezleyerek kendi tarzını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Sahnede kostüm, müzik ve hareketin uyumuna odaklanarak bu unsurları dramatik anlatım biçimiyle modern dans disiplini içerisinde kullanmıştır. 1938 yılında Ruth St. Denis, Adelphi Üniversitesi için kendi dans programını geliştirmiş, bu Amerikan üniversitesindeki ilk kurumsal çalışması olmuştur. Modern dans derslerinin tanıtılması Adelphi'deki Sahne Sanatları Departmanı'nda köşe taşı haline gelmiş, başlangıçta dirençle karşılaşmasına rağmen tarzın giderek artan popüleritesi, yasağı engellemiştir. Ruth'ın erken dönem eserleri, egzotik mistisizm ve yüksek bir manevi yaşama olan ilgisini yansıtmıştır.²³ Ruth St. Denis'in ilerleyen yıllarda eşi Ted Shawn ile kurduğu okulda modern dans alanında ekol haline gelecek olan birçok isme eğitim vererek, bu sanat dalında etkin bir rol oynamıştır. Modern dans müfredatını oluştururken ekolünden ilham aldığı Martha Graham'da Denishawn okulunun öğrencilerinden biri olarak bilinmektedir.

Modern dansın bir diğer öncüsü de Pina Bausch'dur. Alman koreograf ve dansçı Pina Bausch (1940-2009), modern dansın en etkili figürlerinden biri olarak kabul edilebilir. Dans eğitimine 14 yaşında Essen'deki Folkwang Okulu'nda Kurt Jooss'un öğrencisi olarak başlayan Bausch, burada klasik bale ve modern dans tekniklerini birleştiren bir eğitim almış ve daha sonra, Alman Akademik Değişim Servisi'nin (DAAD) bursuyla New York'ta Juilliard Müzik Okulu'nda eğitimine devam edip, Antony Tudor, José Limón gibi önemli isimlerle çalışma fırsatı bulmuştur. Bausch'un sanat anlayışı, geleneksel anlatı formundan uzak, bedensel ifadeye dayalı bir hikâye anlatıcılığı üzerine kuruludur. Dansları, belirli bir olay örgüsü yerine insanın içsel çatışmalarını, duygusal iniş çıkışlarını ve günlük hayatın sıradan ama derin anlarını vurgular. Koreografileri, bireysel anıların ve kolektif bilinçaltının sahnede bedenselleşmesini içerir. Bausch'un sahnelemeleri, sadece koreografiyle değil, aynı zamanda ışık, kostüm ve müzik seçimleriyle de güçlü bir dramatik yapı kurar. Sahne kompozisyonları, rüya ile gerçeklik arasında gidip gelen, bazen grotesk bazen de şiirsel bir atmosfer yaratır.²⁴

²³ <https://sites.pitt.edu/~gillis/dance/ruth.html> (10.12.2024)

²⁴ <https://www.pinabausch.org/tag/2377/fokus-on-pina> (10.12.2024)

Modern dansın oluşumu ve gelişimi üzerine yapılan akademik çalışmalar, bu dans disiplininin yalnızca bir sanat formu değil, aynı zamanda toplumsal değişimlerin ve ideolojik dönüşümlerin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Üç sanatçı da modern dansın temellerini atmış ve bu sanat dalını farklı yönlerden zenginleştirmiştir. Fuller'in materyal kullanımı, Duncan'ın doğadan ilham alan duygusal anlatımı, Denis'in teatral ve mistik ifade gücü modern dans disiplini modern dansın çok yönlü ve yenilikçi bir dans disiplini olarak şekillenmesine katkıda bulunmuştur.

2.2. Modern Dans Eğitiminde Graham Ekolü

Martha Graham, modern dansın ilk kuşak dansçılarından ve geliştiricilerinden biri olarak "Graham Tekniği" ile dans dünyasında kalıcı bir etki bırakmıştır. Bu teknik, modern dans egzersizlerinin düzenli olarak sıralandığı ilk modern dans tekniği olarak kabul edilebilir. Temel felsefesi nefes alıp verilmesine dayanan Graham ekolü, kasılma ve gevşeme yoluyla oluşan nefes döngüsüyle harekette süreklilik sağlamayı amaçlar. Spiral hareketler, zemin çalışmaları, düşüşler ve ellerin kullanımı gibi çeşitli ilkeleri de ekolünde bir araya getirmiştir. Graham'ın modern dans terminolojisine eklediği 'contraction, release, spirals' gibi bir çok hareket bulunmaktadır. Graham'ın modern dansa katkıları, sadece teknikle sınırlı kalmamış, aynı zamanda dansın sanatsal ve kültürel bir ifade biçimi olarak kabul görmesi ile ilgili de etkin rol oynamıştır.

Martha Graham dansa ilişkin görüşlerini şöyle özetlemiştir;

'Bedenime inanıyorum, tekniğe bağlıyım, dengeye tapıyorum çünkü dansçıyım' (Deleon, 1993 s:78). Graham'ın ifadelerinden yola çıkarak, tekniğini denge ve yer çekiminden ilham alarak geliştirdiğini yorumlamak mümkündür. Graham, dansçının yer çekimi ile ilişkisini önemser, zemin çalışmaları ve kontrollü düşüşler, bedenin ağırlığının aktarıldığı hareketlere çalışmalarında sıkça yer alır.

Graham tekniğinin yer ve yerçekimi ile büyük bir ilişkisi vardır. Teknik, yerçekiminin gücüne saygı duyar. Yeri itme gücünün dansçıya enerji ve denge arayışında yardımcı olduğu gerçeğinin yanı sıra, Graham tekniği yerçekiminin gücünün de

bilincindedir (Berkman, 2021:22). Graham tekniğinde, hareketlerin vücudun merkezinden başlaması gerektiğine dair ifadelere de yer vermektedir.

Martha Graham'ın felsefesine göre, hareket üç şeyden üretilir: kasılma ve gevşeme eylemi (contraction&release), leğen kemiği(pelvis) ve duygusal iç benlik (Giguere, 2014: 132). Özellikle pelvis ve omurganın hareketinin, dansın ifade gücünü arttırdığına inanır. Örneğin, “Appalachian Spring” ve “Lamentation” gibi eserleri, hem Graham Tekniği'nin hem de onun dramatik yaklaşımlarının örneği olarak gösterilebilir. Martha Graham'ın ekolüne ait dersleri inceleyebileceğimiz “Martha Graham Dance Technique” isimli resmi bir YouTube kanalı da bulunmaktadır.

2.3. Modern Dans Eğitiminde Cunningham Ekolü

Merce Cunningham'ın, modern dansın yenilikçi figürlerinden biri olarak, dans ve koreografi alanında devrim niteliğinde yaklaşımlar geliştirdiğini söylemek mümkündür. Dans ve tiyatro eğitimini Cornish Enstitüsü'nde tamamlayan Merce Cunningham ilk kez (1939) Martha Graham Dans Topluluğu'yla sahneye çıkmış ve 1945 yılına kadar toplulukla birlikte ve solo dans kariyerini sürdürmüştür (Deleon, 1993: 84).

Cunningham ekolü, dansın müzikten bağımsız olarak var olabileceği ve her iki unsurunda kendi başına bir bütünlük taşıdığı fikrine dayanır. Bu yaklaşım, dans ve müziğin eşzamanlı olarak yaratıldığı, ancak birbirinden bağımsız performansların geliştiği performanslar ortaya koymuştur. “Belirli bir tema doğrultusunda yapılan modern dans formlarına ve psikolojik, sosyolojik anlamlar içeren yapılandırmalara hiç dayanamıyorum” diye belirtmişti (Cunningham, 1968: 43). Cunningham tekniği, vücut kontrolü, esneklik, denge ve keskin hareketler üzerine yoğunlaşır. Cunningham sahneyi, tek bir odak noktasından kurtararak dansçıların sahneyi eşit şekilde kullanmalarını savunmuştur böylelikle seyircilere, herhangi bir açıdan performansı izleyebilecekleri şekilde tasarlanmış, farklı perspektif kullanımlarıyla oluşturulmuş eserler sunmuştur. Ani duruşlar, akıcı geçişler, Cunningham'ın teknik yaklaşımının temel özelliklerini oluşturmaktadır. Cunningham'a göre, göz bir şey görür, kulak başka bir şey duyar. İzleyici bunları anlamlı bir şekilde sıralamak zorunda değildir. Bu bir zihinsel

deneyimdir. Dansçılar müziğe uyabilir, tam zıt bir şekilde de hareket edebilirler; bu seçimlerinde özgürdürler (Cunningham, 1985 :24).

Cunningham, dansçı adayını bir top kumaş olarak görür, ölçer, biçer, keser, katlar, diker ve önceden örneği olmayan ürünler elde etmeye uğraşır. Cunningham için dansın marangozu dendiğini de duymuştum (Deleon, 1993: 48). Cunningham koreografilerinde video ve projeksiyonlar ile sahne tasarımlarını da zenginleştirmiştir. Dansçıların, müzik olmadan hareket etmesini ve kendi ritimlerini keşfetmesini istemesi de çalışmalarında önem verdiği detaylardandır.

2.4. Modern Dans Eğitiminde Limón Ekolü

José Limón, özellikle insan duygularını ve dramatik ifadeyi dansın merkezine koyan yaklaşımıyla tanınarak, hem teknik hem de sanatsal açıdan modern dans dünyasında önemli bir figür olmuştur. Limón ekolü, ağırlık, yerçekimi ve nefes gibi temel fiziksel ve duygusal unsurları ele alarak, dansçının hareketlerine anlam ve derinlik kazandırmayı hedefler. Limón'un dans anlayışı, insan deneyimlerini, duyguları ve dramayı sahneye taşımayı amaçlar. Dansçılar, düşünüş ve yakalama prensibini öğrenerek yer çekimi ile uyum içinde hareket ederler ve doğal olmayan zorlayıcı pozisyonlardan kaçınırlar (Lewis, 1984: 34). Limón ekolü, bireysel performansların yanı sıra grup dinamiklerini de vurgular. Grup içindeki uyum ve etkileşim, dansın dramatik etkisini arttırır. 'The Moor's Pavane, William Shakespeare' in Othello adlı eserine dayanan bu eser, insan doğasının trajik unsurlarını hareket ile ifade eder. 'Misali Brevis' İnsanlığın direnci ve umudunu yansıtan bir grup eseridir (Lewis, 1984: 169-175).

Limon tekniğinde amaç her zaman hareketin özgür görünmesi, eforsuz yapılması ve hacimli olmasıdır. Hareketlerin yönelişi ve beden, yer çekimiyle her zaman uyum içindedir. Teknik, nefes alışverişinin hareket etmesi yönüyle, temeli nefes alışverişi üzerine kurulmuş olan Graham tekniği ile benzerlik gösterir (Narlı, 2016).

José Limón tarafından 1946 yılında New York'ta kurulan, modern dans dünyasında önemli bir yere sahip bir topluluk olan Limon Dance Company adında bir topluluk bulunmakta ve Limón'un sanatsal vizyonunu, teknik mirasını ve repertuarını

sürdürmek ve yeni koreografilerle modern dansa katkı sağlamak amacıyla hala faaliyet göstermektedir.²⁵

Topluluğun resmi YouTube kanalı üzerinden de Limón tekniğine ait dersleri incelemek mümkündür.

2.5. Türkiye’de Modern Dans

Modern dansın Türkiye’deki gelişimi, Batı’daki benzer süreçlerle paralellik gösterse de ancak yerel ve kültürel dinamiklerle de sentezlenerek kendine yer bulduğu görülmektedir. Batı modernliği ile ilk temaslardan itibaren önemli bir dönüşüm süreci yaşanmıştır. Bu süreçte, dansın toplumsal ve kültürel anlamları yeniden tanımladığını ve modern dansın, Türkiye’nin modernleşme sürecinin bir parçası olarak da etkin bir rolü olduğunu görürüz. Türkiye’de modern dans, hem batıdaki modern dans akımlarından etkilenmiş hem de yerel kültürel unsurlarla zenginleştirilmiştir. Klasik bale eğitimiyle başlayan akademik dans kariyerlerinde vizyonlarını geliştirip genişletmek isteyen ilk kuşak bale sanatçılarımız dans anlamında yeni tarzlara ve farklı disiplinlere de ilgi duyarak modern dansın Türkiye’de ilk adımlarını atmış olacaktırlar. Ankara Devlet Konservatuvarını bitiren Duygu Aykal, Almanya’da Folkwang Yüksek Bale Okulu’nda Kurt Jooss ile çalıştıktan sonra 1968 yılında devlet bursuyla Londra Kraliyet Bale Okulu’nda üç yıllık koreografi eğitimi görür (60. Yılında Türk Balesi, 2008: 64). Duygu Aykal ülkemize geri döndükten sonra edindiği deneyimleri ve ülke için yeni olan bu dans disiplini meslektaşları ile paylaşarak Türkiye’de modern dansın öncülerinden biri olmuştur. Ankara ve İstanbul Devlet Opera ve Bale’lerinde bale sanatçıları kadrolarından oluşan bir grup dansçı ile çalışarak modern dans eserlerini de sahneye koymaya başlamıştır. Duygu Aykal’ın ilk koreografisi, 1973 yılında sahnelenen ‘Çoğul’ adlı eserdir (Türkiye’de Opera ve Bale, 2011: 47). Devlet Opera ve Bale’leri kuruluşundan o zamana dek klasik eserler sahnelemiştir dolayısıyla kurum bünyesinde

²⁵ <https://www.limon.nyc> (09.12.2024)

yalnızca klasik bale eserler sahnelenmesi gerektiğine dair bir kanı oluşmuş olması mümkündür. Zaman içerisinde modern tarzda eserlere de yer verilerek Devlet Opera ve Bale kurumları bünyesinde oluşacak olan Modern Dans Topluluğu'nun da temelleri bu sayede atılmış olduğunu söylemek mümkündür. Ankara Devlet Konservatuvarı'nın ilk kuşak mezunlarından Geyvan McMillen da modern dans anlamında ülkemize katkıda bulunmuş isimler arasında yer almaktadır. Geyvan McMillen modern dansa yönelişini şu sözlerle ifade etmiştir :

“Martha Graham Türkiye’ye gelmişti, 1964 yılıydı sanırım. Topluluğunu izledikten sonra anladım ki başka dans formları da var ve bunu bizim de geliştirmemiz lazım. 1969’da Londra’ya gitmeye karar verdim. Türkiye’de modern dansın gelişebilmesi için, birkaç arkadaşım da dahil olmak üzere Türkiye’de eğitim olmadığı için dışarıda eğitim görmek istedik” (60. Yılında Türk Balesi, 2008: 70).

Yurtdışında eğitimlerini tamamlayıp Türkiye’ye dönen Geyvan McMillen, edindiği bilgileri öğrenciler ve sanatçı arkadaşları ile paylaşarak eğitimlik ve koreograflık ile alakalı kariyerini de başlatmış bulunmaktadır. McMillen’in verdiği bu eğitimler akademik anlamda modern dans derslerinin de başlamasına olanak sağlamıştır.

“Aynı dönemlerde Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’na eğitimlik olarak geri dönen Beatrice Fenmen eski öğrencisi Geyvan McMillen’i lisans öğrencileri için bale, lise öğrencileri için ise modern teknik dersler vermek üzere okula davet eder. Öğrencileri modern dansa hazırlayıcı, bedenlerini bale tekniği dışında farklı şekilde kullanmalarını sağlayacak, daha fazla esneme ve güçlenme içerikli dersler tasarlamaya karar verir. Böylelikle Devlet Balesi ve Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda eğitimlik aldığı modern teknik derslerini vermeye başlamıştır. Bu yılların modern dans derslerinin Türkiye’de akademik anlamda verilmeye başlandığı ilk yıllar olduğunu söyleyebiliriz” (Temel, 2021).

Toplumsal yapıdaki gelişmeler ve sanatsal beklentilerin çeşitlenmesi dolayısıyla devlet bünyesine bağlı kurumlarda devam eden modern dans çalışmalarının yanı sıra özel topluluklar da modern dans anlamında çalışmalarını sürdürerek sürecin gelişimine katkıda bulunmuşlardır. ‘Geyvan McMillen Modern Dans Tiyatrosu’ 1985 yılında, ‘Türkuaz Modern Dans Topluluğu’ 1989 yılında Aysun Aslan ve İzzet Öz tarafından kurulup belirli bir süre özel topluluklar olarak

modern dans alanında faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 1992 yılında ise Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir repertuvar topluluğu olarak, klasik balenin bir alt dalı olarak Modern Dans Topluluğu (MDT), Beyhan Murphy yönetiminde ilk prömiyerini gerçekleştirmiştir (Türkiye'de Opera ve Bale, 2011: 47). Günümüzde, Modern Dans Topluluğu, İstanbul Devlet Opera ve Balesi ve Ankara Devlet Opera ve Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak iki farklı şehirde çalışmalarını sürdürmektedir.

2.6. Türkiye'de Modern Dans Eğitimi Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları

Günümüzde Türkiye'de modern dans, çeşitli özel topluluklar, akademik programlar, bağımsız sanatçılar ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Öğretim Kurumları tarafından uygulanan eğitim programları ile gelişimini sürdürmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde, yükseköğretim programlarına bağlı olarak modern dans eğitimi veren üniversiteler de bulunmaktadır. Güncel olarak yükseköğretim programlarına bağlı modern dans eğitim programı ülkemizde üç üniversitede bulunmaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuarı Sahne Sanatları Bölümü Modern Dans Anasanat Dalı, Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuarı Modern Dans Anasanat dalı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Modern Dans Anasanat dalı bölümleri ülkemizde eğitim vermekte olan kurumlardır. Yıldız Teknik Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü Dans Anasanat Dalı'da bir dönem eğitim vermiş fakat şu an faaliyetlerine ara vermiş bulunmaktadır.

Bu programlarda amaç, öğrencilere modern ve çağdaş dans teknikleri, performans ve koreografi becerileri kazandırarak, sanatsal ve akademik anlamda donanımlı dansçılar, koreograflar ve eğitimciler yetiştirmektir. Öğrencilerin, ulusal ve uluslararası sahnelerde profesyonel dans kariyeri yapmalarına da olanak sağlayan eğitim programları 8 yarıyıldan oluşmaktadır. 8 yarıyıldan oluşan eğitim programlarına başvuru yapabilmek için lise ve dengi okul mezunu olup Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı'ndan (YKS) dönemin belirlenen baraj puanını geçmiş olma şartı aranmaktadır. Belirlenen baraj puanını aşan öğrenciler, konservatuvarların kendi bünyesinde oluşturduğu özel yetenek sınavlarına girer ve komisyon tarafından eğitim almaya uygun görülen öğrenciler,

Modern Dans Anasanat Dalı programına yerleşmeye hak kazanır (bahsi geçen koşullar ve sınav ölçütleri yürürlüğe girebilecek yasama, yürütme ve yargı organları ile Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerin ilgili bölümlerinin kararları gerekli kıldığı takdirde değişkenlik gösterebilir).

2.6.1. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü - Modern Dans Anasanat Dalı

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'ne bağlı Modern Dans Anasanat Dalı modern dans eğitim programı, Türkiye'nin yükseköğretim kurumuna bağlı ilk modern dans programı olma özelliğine sahiptir. Modern Dans Anasanat Dalı 1992-1993 eğitim yılında Aydın Teker, Kaya İlhan Akkoyunlu ve Şebnem Selşik Aksan'ın girişimleriyle kurulmuştur ve ilk öğrencileri, Ebru Çöloğlu, Tuğçe Ulugün Tuna ve Begüm Tüzün'dür.²⁶ 8 yarıyıldan oluşan eğitim programına başvuru yapabilmek için Yükseköğretim Kurumu'nun belirlediği başvuru şartlarını yerine getirmiş olmak gereklidir. MSGSÜ İstanbul Devlet Konservatuvarı (İDK) Modern Dans Anasanat Dalı'nın adı, 2009-2010 öğrenim döneminde Çağdaş Dans Anasanat Dalı olarak güncellenmiştir. Bu değişiklikle birlikte, tüm ders içerikleri ve müfredatlar çağdaş dans alanına odaklanmıştır. Ancak, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararı ile 2022 yılında programa yeniden Modern Dans Anasanat Dalı adı verilmiştir (Gürdoğan, 2024: 9).

2.6.2. Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü - Modern Dans Anasanat Dalı

Ülkemizde modern dans alanında akademik eğitim veren bir diğer üniversite de Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'dır. Türk ulusal kültürünün evrensel boyut kazanmasına sanat ve sanatçılar aracılığıyla katkıda bulunmak amacıyla Ankara Üniversitesi bünyesinde 12 Mart 1998'de kurulmuş, 1999-2000 döneminde Koro ve Modern Dans Anasanat Dalı olmak üzere iki Anasanat dalı ile eğitim ve öğretime başlamıştır.²⁷ Lisans programından mezun olduğum bölümün vizyonu, modern dans

²⁶ <https://msgsu.edu.tr/akademik/istanbul-devlet-konservatuvar/bolumler/sahne-sanatlari> (12.12.2024)

²⁷ <http://www.audk.ankara.edu.tr/bolumler/sahne-sanatlari-bolumu/modern-dans-anasanat-dali-baskanligi> (09.12.2024)

alanında yetkin, uluslararası sanat ve kültür etkileşimlerinde bulunabilecek sanatçı adayları, koreograflar, akademisyenler yetiştirmektedir.

2.6.3. Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü – Modern Dans Programı

Ülkemizde Yükseköğretim Kurumuna bağlı olarak ilk akademik bale eğitimi veren kurum olan Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı'nın, Bale Anasanat Dalı'na bağlı Modern Dans Anasanat dalı da bulunmaktadır. Kurumun vizyonu; modern dans alanında var olan icracı kurumların ihtiyacı doğrultusunda çağdaş yöntem ve tekniklerle eğitim vermeyi hedefler. Eğitimin bir parçası olan çalışmaların sahnelenmesi yoluyla öğrencilerine sahne deneyimi kazandırırken aynı zamanda sahnelenmek üzere yaratılan eserleri kamuoyuyla buluşturur.²⁸

²⁸ https://adk.hacettepe.edu.tr/tr/menu/bale_anasanat_dali-15 (12.12.2024)

3. BÖLÜM

**BALE DANCİLİĞİ PROGRAMI İÇİN GÜNÜMÜZ MODERN DANS
TEKNİKLERİYLE HAZIRLANAN MÜFREDAT ÖNERİSİ**

3. BÖLÜM

BALE DANCILIĞI PROGRAMI İÇİN GÜNÜMÜZ MODERN DANS TEKNİKLERİYLE HAZIRLANAN MÜFREDAT ÖNERİSİ

Bu müfredat önerisi, bir önceki bölümlerde bahsedilmiş olan modern dans ekollerinden, geleceğin bale sanatçılarına teknik, artistik, somatik açılardan fayda sağlayacak hareketler ve teknik derlemelerden oluşmaktadır. Önerilen müfredat hareketleri, bale anasanat dalı lise eğitim programı sonrası baz alınarak dolayısıyla bu müfredata başlayacak öğrencilerin teorik ve pratik bale bilgisine sahip olduğu düşünülerek hazırlanmıştır. Ayrıca bu bölümde önerilen temel müfredat, bale anasanat dalı bale dansçılığı programında eğitim alan öğrencilerin 8 yarıyıl boyunca farklı kademelerle; tempo, teknik, artan sayı ve ölçülerde uygulanması bakımından çeşitlendirilmelidir. Müfredat Türkçe olarak hazırlanmıştır fakat klasik bale ve modern dans literatürüne geçmiş bazı dans hareketlerinin Türkçe karşılığı, hareketlerin içeriğine denklik oluşturmadığından dolayı terminolojide bulunduğu haliyle yazılmıştır. Derslerde görevli olan eğitmen, hareketleri terminolojide varolduğu şekliyle hem İngilizce hem de Türkçe olarak verebilir. Bu çerçevede, yükseköğretim kurumlarında bale dansçılığı programları içerisinde yer alan modern dans eğitimi uygulamalarının geliştirilmesi, hem geleneksel hem de çağdaş teknikleri harmanlayarak daha kapsamlı bir sanat eğitimi sunma potansiyeli taşımaktadır.

3.1. Warm Up – Isınma Egzersizleri

Isınma egzersizleri dansçıların fiziksel ve zihinsel olarak, sanatsal performanslarını optimize eden hazırlık aşamalarıdır. Bu süreç, dansçıların kaslarının ısınması ve esnemesi, eklem hareketliliğinin artması, vücut farkındalığının gelişmesi, kondisyonun istenilen düzeye ulaşma sürecinden oluşur. Modern dans egzersizleri yapısı gereği çok yönlü hareket kombinasyonları, klasik bale disipliniinde daha az aktif olan kasların çalıştırılması ve yer çekimi ile dinamik bir ilişki kuran hareket bütünlüğü olan çalışmalar içerir dolayısıyla ısınma egzersizlerinin yapılması sakatlık riskinin azalmasını

da hedeflemektedir. Isınma egzersizleri, hareket mekaniğini iyileştirmenin yanı sıra öğrencilerin zihinsel olarak da performansa hazırlanmalarını sağlamaktadır. Modern dans yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve sanatsal bir performans sürecidir. Bu sebeple öğrencilerin dans eğitimi ve profesyonel hayatları süresince, gerek sahne performansı gerek ders öncesi ısınma alışkanlığı edinmiş olması, zihinsel odaklanmalarını da güçlendirerek dans kalitelerinin artmasına katkıda bulunacaktır.

3.1.1. Salon İçerisinde Serbest Yürüyüş

Çalışma stüdyosu veya sahne üzerinde serbest bir biçim ve karışık düzen içerisinde seri adımlarla yürüyüş yapılarak öğrencilerin mekan farkındalığı kazanması ve kan dolaşımının hızlanarak kaslara daha fazla oksijen taşınması sağlanır. Eğitmenin komutu ile yürüyüş yönleri ve hızı değiştirilebilir.

Görsel 6 - Salon içerisinde serbest yürüyüş

3.1.2. Baş, Omuz ve Kol Rotasyonu

Salon veya sahne üzerinde ders düzeni içerisinde yerleşilir; baş, öne-geri, sağa-sola nazik ve yavaş bir ritim ile çevrilir, sol omuzdan sağ omuza ve tam tersi yönde yarım tur olacak şekilde yarım daireler çizilir. Bu egzersizden temel beklenti, boyun kaslarının rahatlatılıp esnetilmesi ile boyun bölgesinin ders içerisinde yer alacak hareketlere hazırlanmasıdır. Omuzlar; kulaklara doğru çekilip omuzlar serbest bırakılır ve önden arkaya / arkadan öne doğru dairesel hareketler ile rotasyon yapması sağlanır. Dairesel hareketlere sırası ile dirsekler ve kollar da eklenerek hareket büyütülür, kollar ile 360 derece daire çizer gibi kontrollü bir biçimde önden arkaya ve arkadan öne döndürülür.

Görsel 7 - Baş rotasyonu

Görsel 8 - Omuz ve kol rotasyonu

3.1.3. Kalça, Diz, Ayak Bileği Rotasyonu

Ayakta duruş pozisyonunda, ayaklar kalça genişliğinde açık, dizler yumuşak bir biçimde pelvis saat yönünde ve tersi yönde daireler çizerek çevrilir. Egzersizi uygularken öğrencilerden, belden öne veya geri bükülmeden kalça kemiklerine ve bacak eklemlerine odaklanmaları istenmelidir; kollar yanda serbest pozisyonda bırakılabilir.

Dizler, hafifçe bükülü tutularak diz kapakları birbiri veya tersi yönlerde doğru dairesel hareketler çizebilir, hareketi uygularken yavaş ve kontrollü olmak gerekmektedir, ani ve sert hareketlerden kaçınılmalıdır. Diz rotasyonu, kalça rotasyonu hareketine eklenerek birlikte uygulanabilir.

Ayak bileklerinin rotasyonu için yarım tabana yükselen ayak, ağırlığını parmak ucunda tutarak bilekten saat yönüne ve tersine daireler çizebilir. Hareket sağ ve sol ayak bileğine sıra ile uygulanmalıdır. Kalça, diz, ayak bileği rotasyonu birbirine eklenecek aynı anda uygulanabilir. Bu egzersizlerin uygulanmasında amaç, bedenın eklem açıklığını hareket tekrarlarından oluşan ısınma ile arttırarak öğrencileri modern dans egzersizlerine hazırlamaktır.

Görsel 9 - Kalça, diz, ayak bileği rotasyonu

3.1.4. Üçgen Pozisyonu

Üçgen pozisyonu, yoga, modern dans, pilates gibi farklı disiplinlerde farklı isimlerle uygulanan, omurganın ve bacağın arkasında yer alan kasların uzayıp güçlenmesini sağlayan bir egzersizdir. Harekete başlarken dizler ve avuç içleri yerde, omurga düz, masa şeklini andıran bir pozisyonda durulur, dizler ve eller paralel, omuz hizasında açık olmalıdır, avuç içleri yere sağlam bir biçimde yerleştikten sonra kalça, kuyruk sokumundan tavana doğru yükselir. Kalça yukarı doğru yükseldiği esnada ayak tabanı yere basar ve topuklar mümkün olduğunca yer ile temasını kaybetmemelidir. Dirsekler kilitlenmeden güçlü bir biçimde düz tutulur, başın pozisyonu, kulaklar her iki

kolun hizasında olacak şekilde hizalanmalıdır. Hareketi uygularken sağ ve sol göğüs kafesi birbirinden uzaklaşmamalıdır. Hareketin yandan görünümü, üçgen şeklini andırmalıdır. Öğrencilerin seviyesine göre egzersiz diğer hareket ve kombinasyonlar ile birleştirilerek zorluk derecesi artırılabilir.

Görsel 10 - Üçgen Pozisyonu

3.1.5. Plank

Türkçe ifade ile 'uzun tahta' anlamındaki plank hareketi, sırt, karın, kol, bacak ve kalça kaslarının aynı anda çalışmasını sağlayan etkin bir ısınma ve güçlenme egzersizidir. Modern dans ısınma egzersizlerinde üçgen hareketinden sonra eklenerek ısınma akışı oluşturulabilir. Bu kısımda üçgen hareketinden plank pozisyonuna geçildiği varsayılarak hareketin anlatımı yapılacaktır. Üçgen hareketinden plank pozisyonuna geçmek için, karın kasları sıkı tutularak kalça kontrollü bir şekilde omuzlar ile aynı hizaya getirilir. Ayak tabanları yerden ayrılarak parmaklar yarım point pozisyonunda yer ile temasına devam eder, topuklardan baş hizasına kadar dümdüz bir çizgi oluşturulmalıdır. Tüm omurga yere paralel bir pozisyonda durmalı, dirseklerin iç kısmı birbirine bakmalıdır. Öğrencilerin seviyesine göre harekette kalma sayısı veya süresi dersin

eğitmeni tarafından belirlenebilir. Isınma egzersizleri içerisinde plank pozisyonundan, başka egzersizlere geçilerek hareketler akış halinde uygulanabilir.

Görsel 11 - Plank pozisyonu

3.1.6. Arches

Türkçe’de ‘yay’ karşılığına gelen arches hareketi omurganın geriye doğru kıvrılması ile gerçekleşir. Modern dans ısınma egzersizleri içerisinde plank pozisyonundan sonra uygulandığı varsayılarak hareket açıklaması yapılacaktır. Plank pozisyonundayken karın yavaşça yere bırakılır, başın tepesinden omurga yukarıya doğru uzar, ayaklar ve bacakların ön kısmı yer ile temas haline geçer. Bu pozisyonda omuzlar, kulaklardan mümkün olduğunca uzak mesafede durmalı, boyun omurları uzamalıdır. Göğüs kafesi kapalı ve kontrollü duruşunu korur ve baş geriye doğru uzayarak omurganın geriye doğru kıvrılması sağlanır, hareketin bu kısmını uygularken ağız ve çene kapalı olmalıdır. Bu ayrıntı boynun kaslarının daha fazla uzamasını sağlar. Omuz ve sırt kaslarından geriye doğru gidilmeli, bel çukuruna ağırlık verilmemelidir.

Görsel 12 - Yerde arch duruşu

3.2. Yer Hareketleri – Floor Work

Modern dans disiplininde *yer hareketleri*, dansçının fiziksel, teknik ve sanatsal gelişimi açısından temel bir bileşen olarak kabul edilebilir. Bu hareketler, dansçının beden farkındalığını arttırmasının yanı sıra, zeminle dinamik bir etkileşim kurarak yer çekimine karşı hareket geliştirmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, koreografinin ifade edilmesinde duygusal, estetik ve hikaye anlatımı bağlamında da etkin rol oynamaktadır. Modern dans, klasik bale disiplininin farklı olarak, bedenin sadece dikey düzlemde değil, tüm mekan içinde özgürce hareket etmesini savunan bir sanat formudur. Bu anlayış, özellikle *Martha Graham*, *Merce Cunningham*, *José Limón* ve *Pina Bausch* gibi öncü koreografların teknikleriyle gelişmiş ve dans literatürüne derinlemesine yerleşmiştir.

Daniel Lewis, *José Limón*' un dersleri için şu ifadeleri kullanmıştır;

“Jose'nin derslerinin en heyecan verici kısmı her zaman zeminde yapılan çalışmalardı. Önceki egzersizlerde öğrenilen tüm izole vücut, kol ve bacak hareketlerini bütün bir dans hareketinde koordine etmek için zeminde bir dizi hareket geliştirdi. Vücutun bir orkestra olarak metaforunu, vücutun parçalarının hareket halinde birbirleriyle nasıl ilişki kurduğunu anlamak için kullandı. Vücutun her parçasını orkestrada görev alan bir enstrüman gibi işlev görmesini ve zeminde hareket ettikçe enstrümanların uyum içinde nasıl ses çıkardığını farketmemizi isterdi”(Lewis, 1984: 136).

Bu egzersizler, bedenin farklı bölümlerinin, farklı dinamiklerde ve birlikte bir orkestra gibi uyum içerisinde hareket etmesine zemin hazırlayan egzersiz ve çalışmalardan oluşur. Yer egzersizleri, yer çekimi, direniş ve esneklik gibi fiziksel unsurlar, modern dansın estetik değerlerine önemli katkılarda bulunur. Böylece, dansçı hem yerden güç alarak hem de yerle birleşerek organik ve akıcı hareketler gerçekleştirebilir.

3.2.1. Contraction (Kasılma)

Nefesin ritmine dayanan, nefesin verilmesiyle üst bedenin kıvrılma hareketidir. Terminolojiye İngilizce olarak yerleşmiş hareketlerden birisidir ancak ders içerisinde kelime olarak ne anlama geldiği öğrencilere açıklanmalıdır. Bu çalışmada da parantez içerisinde Türkçe anlamına yer verilmiş olması öğrencilere müfredatta açıklanması gerekliliğinden kaynaklıdır. Hareket oturma pozisyonunda, bacaklar öne doğru uzun, kelebek veya her iki bacakta omuz hizasından biraz daha açık pozisyonda ve kollar ile eşlik ederek de yapılabilir. Kollar hareketi uygularken gergin değil, yumuşak olmalıdır.

Modern dansın öncülerinden Martha Graham tarafından geliştirilmiştir (Love, 1997:19). Hareket oturma pozisyonunda veya ayakta yapılabilir. Hareket esnasında karın kaslarının aktif kullanımı ve omurganın hareketliliği esastır. Yer hareketleri içerisinde uygulanırken, her iki kalça kemiği üzerinde eşit ağırlık ile yere oturulur. Devamında derin bir nefes alınarak, nefes verilirken göbek deliğinin geriye doğru itilmesiyle sırtın alt kısmı “C” harfi şeklini almalıdır. Bu pozisyondayken hareket vücutta, güçlü bir içe çekilme hissi uyandırmalıdır. Martha Graham bu hareketi; içeri doğru kapanmayın. ‘contraction’ bir pozisyon değildir. ‘bir şey’e doğru hareketler. Suya atıldığında dalgalanan daireler yaratan bir çakıl taşı gibidir. ‘contraction’ hareket eder” şeklinde tanımlamıştır (Graham, 1991, s. 251).

Görsel 13 - Yerde düz bacak ve kelebek oturuşunda contraction hareketi

3.2.2. Release (Serbest Bırakma)

Serbest bırakma anlamını taşıyan release hareketi, contraction hareketi gibi nefes ritmine dayalıdır. Genellikle contraction hareketi ile birlikte eş zamanlı kullanılır. Aynı sebeple öğrencilere kelime anlamı açıklanmalıdır. Bu müfredat önerisinde Türkçesi açıklamasına da parantez içersinde yer verilmiştir. “Nefes al – nefes ver” döngüsü içerisinde “contraction ve release” hareketleri bir bütün olarak dansçının bedenini modern dans disiplinine hazırlar. Bu harekette nefes kullanımı hareketin doğru uygulanmasındaki temel prensiplerden birisidir. Hareket burundan nefes alarak, nefesin tüm vücuda yayılmasını ve nefesi verirken omurganın yukarıdan aşağıya tek tek bükülmesi ile uygulanır. Bu release hareketi, contraction ile birlikte uygulanarak Martha Graham’ın

ekolünü oluşturduğu dans disiplinine de hazırlık sağlamış olur. Ayakta veya oturma pozisyonlarında uygulanabilir.

Görsel 14 - Yerde düz bacak ve kelebek oturuşunda release hareketi

3.2.3. Bounce (Yaylanma)

Yaylanma anlamına gelen bounce hareketi modern dansın temel hareketlerinden biridir, özellikle derse başlarken omurganın ısınması ve fasyal dokunun esnemesi için doğal ve enerjik bir ritim ile uygulanır. Hareket yer çekimi ile etkileşim halinde olup, vücut ağırlığını yer çekimine bırakmayı ve bir top gibi geri sekmeyi hedefleyerek uygulanır. Doğal bir yaylanma döngüsü olarak tanımlanabilen bounce hareketi oturarak veya ayakta uygulanabilir. Martha Graham ‘bounce’ hareketi için şöyle demiştir: “Başınızın tepesinin ayaklarınızda olduğunu ve buluşturmak için başınızın geri kalanını bu yönde indirmanız gerektiğini hayal edin. Ayak tabanlarınızın dua eder gibi bir araya gelmesine izin verin” (Graham, 199: 250).

Görsel 15 - Düz bacak ile oturma ve kelebek pozisyonunda bounce hareketi

3.2.4. Breathings (Nefes Al / Nefes Ver)

Derste eğitmenin öğrencileri “nefes al/nefes ver” komutuyla yönlendirdiği “Breathings” terimini ayrı bir hareket olarak tanımlamaktansa tüm hareketlere uyarlanması gereken bir nefes tekniği olarak tanımlamak mümkündür. Özellikle bale ders disiplinde bazı teknik anlamda zorlayıcı hareketlere, dansçıların nefeslerini tutarak devam etmeleri oldukça karşılaşılan bir durumdur. Çünkü teknik gereği özellikle öğrencilerden vücut ağırlıklarını yukarı çekmeleri, bazı zıplama ve dönüş hareketlerinde adeta havada asılı kalır pozisyonda hareketi gerçekleştirmeleri beklenir. Aynı zamanda partnerle gerçekleşen kaldırma (lift) hareketlerinde nefes almak ve kendini yukarı çekmeleri döngüsünde nefesin tutulmasına sebep olan pozlar ortaya çıkar. Nefes alıp verme döngü ve egzersizi bu bağlamda bale dansçıları için oldukça önem taşıyan bir egzersiz olmaktadır. Egzersiz burundan nefes alarak nefesi göğüs kafesine ve karın boşluğuna doldurulur, bu esnada göğüs kafesi genişlemeli ve kaburga doğal bir şekilde yukarıya doğru uzamalıdır. Nefes yavaşça ağızdan verilir, karın kasları gevşer, contraction hareketinde olduğu gibi omurga doğal bir şekilde bükülür. Nefes alıp verme döngüsü doğal akıcılığında olmalıdır. Egzersiz, oturma pozisyonlarında, ayakta veya sırt üstü uzanarak uygulanabilir.

3.2.5. Spirals

Omurganın kendi eksenini etrafında dönmesi karşılığını taşıyan bu hareket düz oturuş, kelebek, bağdaş, bacaklar açık veya diz üstü oturumda uygulanabilir. Omurga dik ve uzun olmalıdır. Tüm pozisyonlarda her iki kalça kemiğinde de eşit ağırlık bulunduğundan emin olunmalıdır. Kalça kemikleri sabit kalırken, kuyruk sokumundan başlayarak tüm omurga, omurlar boyunca bir vida gibi rotasyon yaparak uzar. Hareket uygulanırken baş ve boyun doğal bir pozisyonda omurganın hareketine eşlik eder. Hareket çeşitli varyasyonlarla geliştirilerek uygulanabilir.

Görsel 16 - Farklı oturma pozisyonlarında spiral hareketi

3.2.6. Cenin

Cenin hareketi tıpkı ismi gibi anne karnındaki cenin pozisyonu ile benzerlik gösterir. Hareketi uygularken omurga doğal bir biçimde kıvrılmalı, dizler karna çekilmeli ve baş ve ayaklar mutlaka yer ile temas halinde olmalıdır. Kollar dizlerin çevresine dolanabilir veya göğsün önünde, dirsekler karna çekilmiş pozisyonda bulunabilir. Baş dizlere doğru doğal ve boynu zorlamayacak bir kıvrım ile eğilmelidir. Omurga tıpkı contraction hareketindeki gibi C şeklini alabilir.

Görsel 17 - Cenin pozisyonu

3.2.7. X-Roll

İsmi “X” harfinden ve yuvarlanma anlamına gelen “roll” kelimesinden meydana gelen X roll hareketi, dansçının yer ile iletişimini arttırırken, omurga hareketliliğini ve merkez kontrolünün gelişmesini sağlar. Bu hareket ile birlikte dansçılar yavaşça yer kombinasyonlarına geçiş yapmış olur.

Hareket yerde sırt üstü uzanarak başlamalıdır. Kollar ve bacaklar tıpkı X harfi gibi açık durmalıdır. Hareket sağa veya sola doğru yuvarlanma şeklinde ilerleyebilir. Sağ veya sol kol yerden teması kesilmeden başın yukarısından bir yay çizerek diğer yöne doğru uzanır. Omurga ile birlikte göğüs ve üst beden kolu takip eder. Üst beden dönüşünü bitirmesine yakın bacak da harekete dahil olur ve tamamen yüzüstü pozisyona geçilir. Yüzüstü pozisyonda kollar ve bacaklar X şeklinde olmalı ve başın yerden teması kesilmemelidir. Geri dönüş hareketinde ise aynı sıralama bacak ile başlayarak yapılır. Sağ veya sol bacak bir diğerinin üzerinden atlayarak yerden teması kesilmeden uzar, kalça ve alt omurga bacağı takip eder, kalçanın dönüşünü tamamlamasına yakın üst omurganın rotasyonu ile sırt tamamen yere dönmüş olur. Hareketin bitiş ve başlangıç anında X şekli korunmalıdır.

Görsel 18 - X-roll hareketi

3.2.8. Swing (Salınım)

Swing hareketi omurgayı ve boynu gergin tutmadan vücudun farklı noktalara doğru uzayarak salınma hali olarak tanımlanabilir, hareket sırtüstü yatma ve ayakta paralel pozisyonda durarak uygulanabilir. Nefes alıp verme düzeni hareketin ritmi ile uyumlu olmalıdır, vücut kasılmadan doğal bir akıcılık ile hareket etmelidir. Sırtüstü yatma pozisyonunda; dizler bükülü, ayaklar paralel pozisyonda ve kollar omuz hizasında yanlara doğru açık olmalıdır. Hareketin ilk enerji noktası ayak parmak ucundan çapraz ele doğru bir yay biçiminde başlar ve aynı enerji ile başlangıç noktasına geri döner. Hareketi uygularken ayakların yer ile temasının kesilmemesi hedef alınmalıdır. Başlangıç noktası kabul edilen ayak parmağını dizler ve kalça doğal bir salınım ile takip eder. Sırtüstü pozisyonda swing hareketi uygulanırken omuzlar yerden kalkmamalı, omurga spiral hareketinde olduğu gibi rotasyon halinde ayak ve kalçanın hareketine eşlik etmelidir.

Görsel 19 - Yerde swing hareketinin başlangıç pozisyonu ve swing hareketi

3.2.9. Kalça Üstü Yuvarlanma

Vücudun yerle olan etkileşimini geliştiren bu hareket, denge, kontrol, ağırlık transferi, ve akıcı geçişler konusunda dansçılara fayda sağlamaktadır. Diz üstü yuvarlanma, zemin ile yumuşak bir şekilde çalışmayı ve modern dans derslerinin bir sonraki adımlarına bedeni hazırlamayı hedefler.

Hareket dizlerin üzerinde oturarak başlar ve kalçanın gitmek istenilen yönde hafifçe yere bırakılması ile devam eder ardından gidilen yönün tarafındaki elden dengeli bir biçimde destek alınarak dönüşü devam edilir ve tekrar diz üstü oturma pozisyonuna gelerek hareket tamamlanır. Hareketin başlangıç ve bitiş anında kalçanın ağırlığı topuklarda olmalı, omurga dik tutulmalıdır.

Denge merkezinin transferi ile yapılan bu harekette öğrenciler bedenlerinin ağırlığını kontrol etmeyi, eğitmenin önerisi ve gözlemi doğrultusunda hız kazanmayı deneyimlemektedirler.

Görsel 20 - Kalça üzerinde yuvarlanma hareketi başlangıç pozisyonu ve harekete başlama anı

3.2.10. Mum Duruşu

Bu duruş, vücudun denge ve kontrolünü geliştirirken kasların da güçlenmesine yardımcı olur. Vücudu geriye takla hareketlerine ve omuz üzerinde denge çalışmalarına hazırlar. Başlangıç pozisyonunda sırt dik, bacaklar önde uzun, ayaklar gerili olarak parmak uçları point pozisyonunda olmalıdır. Dizler karna çekilerek ayak parmak uçlarından güç alınır ve karın kaslarının kuvveti ile ayak parmak uçları tavana doğru itilir. Hareketin son aşamasında dizler gergin, ayak parmak uçları tavana doğru ve gergin, karın kasları sıkı olmalıdır. Kuyruk sokumundan boyna kadar kadar olan tüm omurlar dikey bir

biçimde olmalıdır. Mum duruşunda boyun hareket etmemeli, çene göğüse yakın olmalıdır. Mum duruşu ilk aşamalarda, ellerin bel bölgesinde konumlanmasıyla da desteklenebilir. Zemine dik açı oluşturarak yapılan bu hareket, neredeyse tüm kasları çalıştıran bir duruştur.

Görsel 21 - Mum duruşu hareketine başlama pozisyonu ve mum duruşu

3.2.11. Omuz Üzerinde Denge Çalışması

Omuz üzerinde denge çalışmaları, modern dans tekniklerinde sıklıkla kullanılan güç ve denge gerektiren hareketlerden biridir. Omuz üzerinde dengede durmak, teknik ve estetik açıdan dansın kalitesini arttıran unsurlardan biri olarak tanımlamak mümkündür. Hareket, yere sırt üstü uzanarak başlar, bacaklar düz bir şekilde uzatılır ve ayaklar parmak ucu gergin (point) yapılıdır. Kollar vücudun yanında, avuç içleri yere bakacak şekilde yerleşmelidir. Nefes alışıyla birlikte dizler göğse doğru çekilir ve ayaklar mum duruşunda olduğu gibi gökyüzüne doğru uzatılır. Hareket sağ veya sol omzun üzerinde uygulanabilir, uygulayan öğrencinin seviyesine göre; bir bacak yukarıda bir bacak yere paralel, her iki bacak da yere paralel veya her iki diz kırık şekilde de hareketi geliştirip çeşitlendirmek mümkündür.

Görsel 22 - Tek bacak havada ve iki bacak havada omuz üzerinde denge çalışması

3.2.12. Sağ ve Sol Omuz Üzerinden Takla

Takla hareketleri modern dansın en temel hareketlerindedir. Klasik bale derslerinde tüm beden yer ile temas ettiği veya yerden takla ile pozisyonun değiştiği hareketlere rastlanmaz. Buna karşın klasik eserlerin koreografilerinde dramatik anlatımı güçlendirmek, mizansen yaratmak amacıyla klasik balenin temel hareketlerinin dışına çıkıldığı görülür. Bu sebeple modern dansın temel hareketleri bale dansçı adayları için önem taşımaktadır. Omuz taklaları da bu önemli hareketlerden biri olarak örnek verilebilir. Harekete sırt üstü yere uzanarak veya bacaklar önde uzun oturma pozisyonunda başlanabilir. Omuz üzerinde denge çalışmasında uygulanırlan sıralama takla hareketi için de geçerlidir. Hareket, yere sırt üstü uzanarak veya oturarak başlar, bacaklar düz bir şekilde uzatılır ve ayaklar point pozisyonunda gerilmelidir. Kollar vücudun yanında, avuç içleri yere bakacak şekilde yerleşmelidir. Hareket esnasında nefesin doğal alış verişi devam etmeli ve ani baş hareketlerinden kaçınılmalıdır. Nefes alışıyla birlikte dizler göğse doğru çekilir ve ayak parmak uçları başın olduğu noktaya kontrollü bir biçimde yerleştirilir, omurganın doğal yuvarlanma akışı bozulmamalıdır. Baş, boynu korumak için hafifçe yana çevrilir, vücut omuz üzerinden yuvarlanarak

kontrollü bir biçimde yer ile temas eder. Hareket diz üstü oturma pozisyonu ve yüzüstü yatma pozisyonu ile sonlandırılabilir veya koreografik düzen içerisinde başka bir hareketin geçişi olarak kullanılabilir.

Görsel 23 - Omuz üzerinden takla çalışması

3.2.13. Kalça Üzerinde Tur Dönüş

Kalça üzerinde oturma pozisyonu ile hareketin hazırlığı yapılır başlangıç olarak her iki kalça kemiğinde de eşit ağırlık bulunur. Bacaklar önde uzun veya çapraz bağdaş pozisyonunda olabilir. Hangi yöne doğru dönmek istiyorsak ağırlık o yöndeki kalça kemiğine aktarılır ve diğer kalça kemiğinin yer ile teması kesilir. Bacaklar dönüşün yapılması istenen tarafa doğru aktif bir enerji ile gönderilir, bu esnada elden destek alınabilir. Baş, hareket ile uyumlu bir şekilde vücudun dönüşüne eşlik eder ve dönüşün bitirilmesi istenene noktada diğer kalça yere yerleştirilerek dönüş hareketi tamamlanmış olur. Bu egzersiz sayesinde ağırlık merkezi yer ile uyumlu hareket etmeyi deneyimler, denge ve koordinasyon becerileri geliştirilerek modern dans koreografileri ve kombinasyonlarına hazırlık yapılmış olur.

Görsel 24 - Kalça üzerinde tur dönüş harekete başlangıç anı

3.2.14. Tüm Vücut İle Roll (Yuvarlanma)

Hareket yere sırt üstü yatma pozisyonu ile başlar. Kollar başın yukarısına doğru düz bir biçimde uzanır, dizler düz ve serbest bırakılmalıdır, ayaklar point veya flex değil vücudun doğal serbestliğinde olmalıdır. Hareketi uygularken omurganın doğal bir düzlükte tutulması esastır, bu kısımda dikkat edilmesi gereken bel bölgesindeki omurların C şeklinde kıvrılmasını engellemektir dolayısıyla harekete başlangıç esnasında karın ve bel kaslarının kontrollü olması önceliklidir. Omurga dönülmek istenen tarafa doğru, karın kaslarından destek alarak yuvarlanır, bacak yumuşak bir şekilde gidilmek istenen yöne doğru vücudu takip eder. Omuz, kalça ve bacakların doğal olarak yuvarlanıp birbirini takip etmesi ile hareket istenilen noktaya ulaşana kadar devam ettirilebilir.

Görsel 25 - Tüm vücut ile roll (yuvarlanma)

3.3 Orta Hareketleri – Center Work

Orta hareketleri, öğrencilerin teknik, sanatsal ve mekansal becerilerini çok yönlü geliştiren temel eğitim sürecidir. Derslerin bu bölümündeki egzersizler, öğrencilerin dans tekniğinin en belirgin şekilde ortaya çıktığı, güç, denge farkındalığı, postür kontrolü ve hareket akıcılığı gerektiren çalışmaları içermektedir. Bu bölümdeki egzersizler sabit bir tutunma noktası olmadan yapılır. Uygulanan egzersizlerin bütününde kombinasyonlar oluşturularak koreografik çalışmalara da geçiş yapılabilir.

3.3.1. Paralel Pozisyon

Paralel pozisyon balenin temel 5 pozisyonundan farklı olarak, ayakların düz ve paralel hizalanması ile uygulanır. Ayaklar kalça genişliğinde açık olmalı ve yere, tüm parmaklarda eşit ağırlık olacak biçimde dengeli bir basış uygulanmalıdır.

Görsel 26 - Ayakta paralel pozisyon

3.3.2. Roll Down – Roll Up (Aşağı Yöne Yuvarlanma – Yukarı Yöne Yuvarlanma)

Roll down hareketini modern dans tekniklerinde temel olan, omurga esnetme hareketlerinin temel hareketi olarak tanımlamak mümkündür. Hareket omurgayı omur omur sıralı bir biçimde esnetmeyi ve gevşetmeyi amaçlar.

Başlangıç pozisyonunda ;

Ayaklar paralel, kalça genişliğinde açık; dizler yumuşak, kilitlenmemiş; omurga uzun ve dik, baş karşıda, kollar yanlarda serbest şekilde bulunmalıdır. Burundan nefes

alınır nefes verilirken önce baş hafifçe çeneye doğru eğilir ve en üstteki omurdan başlayarak en alt omura kadar olan sıralama ile tüm omurlar tek tek hissedilerek baş, aşağıya doğru yuvarlanır. Ağırlık her iki ayak tabanına eşit ağırlıkla dağıtılmış olmalı, dizler doğal duruşunu korumalıdır. Hareket esnasında omuzlar ve kollar serbest kalıp, omurganın doğal akışına eşlik etmelidir.

Roll up hareketi, hareketin geri dönüş yani başlangıç pozisyonuna dönme aşamasıdır. Bu hareketi uygularken, roll down hareketindeki sistem ile ilerlenmelidir. Bu kısımda omurganın en alt kısmı yani kuyruk sokumundan başlanarak tüm omurlar tek tek üst üste gelecek şekilde yukarıya doğru yuvarlanarak omurga düz halini alır, en son baş düzelir. Hareketi ilk defa öğretilirken, 4/4 lük müzik ölçüsünde ve 32 sayıda öğrenciye aktarılabilir, hareket kalitesi istenilen forma ulaşıldıktan sonra istenilen hızda uygulamak mümkündür.

Görsel 27 – Roll Down – Roll Up hareket anı

3.3.3. Bounce (Yaylanma)

Bounce / yaylanma hareketi yer çekimiyle çalışma, dinamik kontrol, vücudun doğal ritminin farkındalığın geliştirmeyi hedefler. Ayakta yapılan bounce hareketi de yer hareketlerinde bahsedildiği üzere vücudun, doğal yaylanma hareketiyle yere doğru serbest bırakılması ve tekrar yukarı çıkmasıyla oluşan enerji akışı prensibine dayanır. Ayakta bounce/yaylanma hareketinde ayaklar paralel pozisyonda yere sağlam basılı, dizler hafif bükülü, omuz ve kollar serbest olmalıdır. Gövde çok fazla öne eğilmeden, ağırlığı ayak tabanlarında hissederek dizlerden bükülme ve düzelleme döngüsü ritmik bir şekilde uygulanır. Hareketi uygularken dizlerin yumuşak kalmasına özen gösterilmelidir. Bounce hareketi, vücut farkındalığı ve ritim duygusunun gelişimi açısından da modern dans derslerinde etkin bir yere sahiptir.

Görsel 28 - Ayakta bounce (yaylanma) hareketi

3.3.4. Kol Swing (Kol Salınımı)

Kollar ile uygulanan swing hareketi, kolların yer çekimi ile uyumlu bir şekilde serbest bırakılması ve salınım hareketiyle yukarı aşağı dalgalanmasını esas alır. Harekete başlarken ayaklar kalça genişliğinde açık, dizler doğal halinde serbest olmalıdır. Bounce hareketinin ritmine benzer bir ritim ile hareket edilir, kollar yukarıda dirsekler doğal gerginliğinde olmalıdır. Derin bir nefes alınır ve nefesin verilmesiyle birlikte kollar tamamen serbest bırakılarak gövdenin öne doğru gitmesi sağlanır. Kollar kasılma olmadan yer çekimine bırakılır ve hareketin momentumu ile tekrar yukarı kalkarak gövde

düzelir. Öğrencilere hareket şu imgelemelerle de aktarılabilir; kollarımızı ipleri kesilmiş bir kukla gibi tamamen serbest bırakıp, vücudumuzu bir topun yerden yükselmesi gibi geri toplamalıyız.

Görsel 29 - Kol swing hareketi

3.3.5. Bacak İle Öne – Yana - Geriye Uzama ve Ağırlık Transferi Çalışması

Bu hareket klasik balede bulunan “pas tombe” hareketi ile benzerlik göstermektedir fakat modern dans tekniklerinde uzama ve ağırlık transferi hareketi daha rahat bir beden salınımı ile uygulanmalıdır. Başlangıç için ayaklar paralel pozisyonda olabilir, gidilmek istenen yöne doğru bacak 45 derecelik bir açı ile kalkar, kollar yanda açık ve düz olmalıdır, ayak parmak ucundan uzayarak gidilmek istenilen yöne doğru uzayarak kontrollü bir düşüş ile ağırlık transferi gerçekleştirilir. Bu hareketi imgelerken, ayak parmak ucundan bir ip ile çekiliyormuş hissi ile hareketi uygulayabiliriz ifadelerini kullanmak mümkündür. Hareket denge ve koordinasyon gelişimine olumlu etki etmektedir.

Görsel 30 - Bacak ile öne – yana - geriye uzama ve ağırlık transferi çalışması

3.3.6. Tek Bacak 90 Derecede Contraction Egzersizi

Klasik bale egzersizlerinde tek bacak (destek bacak) üzerinde dengede durmak oldukça sık tekrar edilen ve neredeyse tüm kombinasyonlarda karşımıza çıkan bir egzersiz şeklidir. Klasik bale egzersizlerinde, balenin disiplini ve formu gereği tek bacağın üzerinde dengede durulan egzersizlerde genellikle omurga dik, göğüs kafesi kapalı, omuzlar aşağıda, karın kasları sıkı pozisyonda olmalıdır. Modern dans disiplini her ne kadar klasik balenin katı kurallarına tepki olarak ortaya çıkmış olsa da birçok hareketin klasik bale hareketleri ile benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Tek bacak 90 derecede yukarıda contraction hareketi de temelinde klasik bale egzersizlerinde bulunan relevé lent hareketine benzerlik gösterse de omurganın konumlanma biçimi açısından klasik bale formundan ayrılıp kendi dans formunu oluşturmuştur. Harekete başlarken paralel, I., II. veya III. pozisyonda durulabilir, bir bacak 90 derece yukarıya kalkarken sırt dik karın kasları aktif olmalıdır, kollar her iki yanda II. Pozisyonda olabilir, derin nefes alınır ve nefes verilirken omurga içe doğru yuvarlanarak bükülür ve C şeklini alır. Destek bacak bükülü veya gergin olabilir, çalışan bacak gerginliğini koruyabilir veya bacak da klasik baledeki attitude hareketinde olduğu gibi bükülebilir. Omurga C şeklini alırken kollar da bir pilates topuna sarılıymış gibi havayı kavrayabilir. Dikkat edilmesi gereken

noktalardan biri de çalışan bacağın 90 derece pozisyonunda tutulmaya odaklanması ve bacak bu pozisyondayken omurganın contraction hareketine geçiş sağlamasıdır, hareketi uygularken çalışan bacağın hizasını koruması ve omurganın kontrollü hareketliliği esastır.

Görsel 31 - Tek bacak 90 derecede contraction egzersizi

3.3.7. Ayakta Duruştan Yere Diz Kırarak Oturma Egzersizi

Ayaktan yere diz kırarak oturma hareketi, modern dans tekniklerinde sıkça kullanılan ağırlık transferi, denge, kas kontrolü ve akıcı geçiş çalışmasını içeren temel hareketlerden biridir. Bu hareket, yerle etkileşimi, yumuşak iniş ve akıcı geçişler sağlamak amacıyla modern dans koreografi ve kombinasyonlarında sıklıkla görmek mümkündür. Başlangıç pozisyonunda ayaklar paralel pozisyonda olabilir, dizler yumuşak ve doğal duruşunda olmalıdır. Sağ bacağı geriye almak için; ağırlık sol bacağına aktarılır, sağ bacak kontrollü bir biçimde geriye veya öne kaydırılır. Diz, ayak point yapılarak point kemiği üzerinden yumuşak ve kontrollü bir biçimde yere yerleştirilir. Dizi yere koyarken pelvisin kontrolünü kaybetmemek esastır ve ağırlığın nazik bir biçimde ayağa aktarılması gerekmektedir, aksi takdirde diz ve eklem sakatlıklarına sebebiyet verilebilir. Bu hareket daha gelişmiş seviyeler için çok hafif zıplama ile gerçekleştirilerek zorluk seviyesi artırılabilir.

3.4. Köşe Hareketleri – Across The Floor and Jumps

Modern dans teknik ve temel egzersizlerini oluşturan köşe hareketleri, öğrencilerin sahnenin veya stüdyonun bir ucundan bir diğer ucuna farklı teknik, hareket, kombinasyon ve egzersizleri uyguladığı dinamik çalışmalardır. Bu egzersizler öğrencilerin mekan farkındalığını, yön duygusunu, sahne üzerinde daha geniş alan kullanımı ile dans etme becerisini olumlu yönde etkilemektedir. Köşe hareketlerinde temel adımlar, yürüyüşler, sıçramalar, dönüşler, ağırlık transferi, el üzerinde denge çalışmaları gibi egzersizlere yer verilmektedir.

3.4.1. Düz Yürüyüş

Klasik bale sanatında düz yürüme ve adım egzersizleri dahi belli kural ve ritimlere dayalıdır. Öğrenciler, klasik bale eğitim hayatlarına başladıkları andan itibaren eğitim ve meslek yaşamları süresince turn out olarak tanımlanan, ayak parmaklarının omuz yönlerine doğru dönük olduğu, topuğun öne doğru itildiği dışa dönük bir pozisyon ile yürümeye başlarlar ve bu yürüyüşün günlük hayat akışına yerleştiği görülmektedir. Modern dans disiplininde vücudun klasik bale disiplinine göre daha serbest bırakıldığı, kontrolün vücudun doğal ritminde olduğu egzersizler ön plana çıkmaktadır. Düz yürüyüş egzersizinde stüdyonun bir köşesinden diğer köşesine paralel pozisyonda, kollar ve omuzlar serbest, omurga dik, ritmik adımlarla ilerlenmelidir. Egzersiz, eğitmenin komutları ile yön değiştirerek uygulanabilir, ileri veya geri olacak şekilde yürüyüş egzersizi geliştirilebilir.

3.4.2. Yarı Tabanda Yürüyüş

Klasik balede pas relevé hareketi ile benzerlik göstermekte olan bu yarı tabanda yürüme egzersizi, klasik bale formundan farklı olarak paralel pozisyonda uygulanabilir, adımlar mesafeleri günlük adım mesafesinde olabilir. Başlangıç pozisyonunda ayaklar paralel, omurga dik, kollar serbest olmalıdır, topuk yerden mümkün olduğunda yükselir, ağırlık ayak parmaklarına verilir. Egzersiz uygulanırken, ağırlık fazlalığının baş parmakta olmasına ve paralel pozisyonun korunmasına dikkat edilmelidir.

3.4.3. Plié ile Yürüyüş

Demi Plié dizlerin bükülmesi ile uygulanan bir klasik bale temelli bir harekettir. Modern dans köşe egzersizlerinin bu bölümünde plié hareketini, klasik bale formundan farklı olarak, yürüyüş içerisine yerleştirerek öğrencilerin bacak tendonlarının uzaması ve diğer egzersizlere bağlantı hareketi olarak kullanmaları sağlanabilir. Ayaklar paralel pozisyonda, sırt dik, baş karşıda olmalıdır, dizler hafifçe bükülerek düz yürüyüşte olduğu gibi adımlarla ilerlenir. Hareketi uygularken omurganın diktiği korunmalı, dizler ayaklar ile paralel hizada olmalıdır. Plié ile yürüyüş egzersizi parmak ucunda yürüme egzersizi ile birleştirilerek, 1 adım plié, 2 adım parmak ucunda yürüme formunda da kombinasyon halinde geliştirilebilir.

Görsel 32 - Yarı tabanda yürüyüş ve plié ile yürüyüş

3.4.4. II. Pozisyon Plié Hareketi İle Yön Değiştirerek İlerleme

Dizlerin bükülmesi ile gerçekteşen klasik bale temelli bu hareketin plié ile II. Pozisyonda ilerleyerek uygulanırken ayaklar omuz genişliğinden biraz daha geniş bir açıda açılabilir. Derin bir nefes alınır ve nefes verilirken gidilmek istenilen yöne doğru ayak yerden kaydırılarak II. Pozisyona plié hareketi ile geçiş yapılır, kollar omuz hizasında yanlara doğru uzayarak hareketi destekler. Hareket sırası ile sağ ayak ve sol ayak yerden kaydırılarak tekrar edilebilir. Hareketi uygularken ayak parmaklarının diz ile aynı hizaya bakması ve omurganın dik durması önemlidir.

Görsel 33 - II. Pozisyon plié hareketi ile yön değiştirerek ilerleme

3.4.5. Handstand İle İlerleme

Handstand / el üzerinde duruş hareketi, modern dans tekniklerinde sıklıkla kullanılan ileri seviye bir denge ve güç hareketidir. Vücudun baş aşağı durarak eller üzerinde denge kurması ile gerçekleştirilir, omuz, sırt, kol ve karın kaslarının yeterince güçlendiğinden emin olduktan sonra hareketi başlangıç seviyesinde gösterilir, istenilen güce ulaştıktan sonra hareketin seviyesi artırılabilir. El üzerinde duruş hareketine başlamadan önce omuz kasları dairesel hareketler ile ısıtılmalı, el bilekleri öne ve geriye doğru esneme hareketleri ile harekete hazırlanmalıdır. Harekete başlarken bir ayak lunge pozisyonunda konumlanır, arkadaki bacak düz ve parmak uçları yerde yarım point pozisyonunda olabilir. Eller omuz hizasında avuç içleri yere bakacak biçimde yerleştirilir, arkadaki bacak itme hareketi ile yukarıya fırlatılır, dirsekler düzleşir ve öndeki bacak düzleşerek bedenin yukarıda dengede durmasına yardım eder. Harekete başlangıç seviyelerinde, öndeki bacağın yukarıya çıkması beklenmez, parmak ucu point, diz düz olacak şekilde bacağın uzaması yeterlidir. Öğrencilerin seviyesi ilerledikçe hareket çeşitli zorluk seviyelerinde geliştirilebilir.

Görsel 34 - Handstand ile ilerleme

3.4.6. Paralel Pozisyonda Sauté İle İlerleme

Sauté (sıçrama) hareketi her iki ayağında aynı anda yerden kesilmesi ile yapılan sıçrama hareketidir. Köşeden ilerleme ile uygulanan sauté hareketinde ayaklar paralel pozisyonda bulunabilir, omurga dik, omuz ve kollar serbest veya hazırlık pozisyonunda olabilir. Sıçrama hareketi ile ayakların yer ile teması kesildiğinde dizler gergin ayaklar, point pozisyonunda olmalıdır. Yere iniş yapılırken önce parmak uçları zemin ile temas etmeli, yumuşak ve sessiz bir biçimde plié pozisyonuna inilmelidir. Sauté ile ilerleme hareketi öğrencilerin gelişim seviyelerine göre dönerek veya farklı kombinasyonlar ile birleştirilerek uygulanabilir.

Görsel 35 - Paralel pozisyonda sauté hareketi ile ilerleme

3.4.7. Temps Levé Sauté İle İlerleme

Temps levé hareketi klasik bale eğitiminde bir çok farklı form ve pozisyon ile uygulanabilir. Modern dans eğitimi, köşe hareketlerinde temps leve egzersizini tek ayak üzerinde sıçrama olarak uygulamak mümkündür. Sauté hareketinde uygulanan kurallar ve teknikler temps levé hareketi içinde geçerlidir. Köşe hareketleri esnasında temps levé hareketi şu şekilde uygulanabilir; sağ veya sol bacak ile yerden zıplama hareketi uygulanırken bir diğer ayak sur le cou-de-pied ile sıçrayan bacağın önüne veya arkasına

çekilir. Hareketi, sağ ve sol bacak değiştirerek ilerletmek vücudu, modern dans eğitiminin sonraki zıplama hareketlerine hazırlamaktadır.

Görsel 36 - Temps levé sauté hareketi ile ilerleme

3.4.8. Glissade Hareketi İle İlerleme

Bu harekette vücut hafif bir zıplama ile yerden yükselerek, bacakların grande jeté hareketinde olduğu gibi havada açılması ile uygulanır. Klasik bale formundan farklı olarak bu harekette amaç yerden yüksek bir sıçrama ile yükselip bacakları 180 derece açmak olmamalıdır, hareket havada kayarak ilerler gibi tanımlanabilir, öndeki ayağın parmak ucundan bir ip ile çekiliyormuş hissi verilmelidir. Hareket duraksamadan, ritmik bir şekilde uygulanmalıdır.

Görsel 37 - Glissade hareketi ile ilerleme

3.4.9. Skips

Türkçe’de modern dans literatüründe kullandığımız en yakın anlamı ile atlamalar anlamına denk gelen skips hareketi, modern dans derslerinin köşe hareketleri bölümünde sıklıkla uygulanan ritmik sıçrama ve ilerleme hareketidir. Bir çok farklı formda kullanılarak kombinasyon ve koreograflerin içerisine yerleştirilebilir. Ayça Berkman’ın Martha Graham tekniği üzerine hazırladığı sanatta yeterlilik tezinde skips hareki şu şekilde tanımlanmıştır. Bir bacadan zıplamaya çıkıp aynı bacak üzerine inilen tüm hareketler Skip olarak adlandırılır. Aşağıda belirtilen versiyonlar ile kombinasyonlar oluşturulabilir. Hareket salonun arka köşesinden başlayıp diğer ön köşeye doğru diyagonal ilerleyerek yapılabilir (Berkman, 2021:119).

Görsel 38 - Tek bacak ile skips çalışması

3.4.10. İki Bacak Havada Skips

Sağ veya sol bacak ile ileriye doğru adım atılarak sıçrama ile yapılır, ve havada diz bükülerek topuk kalçaya doğru çekilir bir diğer bacak da onu destekleyecek pozisyonda kalçaya doğru çekilir. Üst beden bu hareketi yaparken hafif geriye doğru yatarak release/serbest bırakma formunu alabilir, kollar işe her iki yanda açık T pozisyonunda vücudun kontrolünü sağlamaya yardımcı olmalıdır.

Görsel 39 - İki bacak havada skips çalışması

3.4.11. Köşeden Kalça Üzerinde Yuvarlanma

Köşeden kalça üzerinde dönüş egzersizi yer hareketlerinde uygulanan teknik ve kurallar ile aynı biçimde ilerler. Vücudun yerle olan etkileşimini geliştiren bu hareket, denge, kontrol, ağırlık transferi, ve akıcı geçişler konusunda dansçılara fayda sağlamaktadır. Diz üstü yuvarlanma, zemin ile yumuşak bir şekilde çalışmayı ve modern dans derslerinin bir sonraki adımlarına bedeni hazırlamayı hedefler. Hareket dizlerin üzerinde oturarak başlar ve kalçanın gitmek istenilen yönde hafifçe yere bırakılması ile devam eder ardından gidilen yönün tarafındaki elden dengeli bir biçimde destek alınarak dönüşe devam edilir ve tekrar diz üstü oturma pozisyonuna gelerek hareket tamamlanır. Hareketin başlangıç ve bitiş anında kalçanın ağırlığı topuklarda olmalı, omurga dik tutulmalıdır. Hareket salonun bir köşesinden başlayıp, diyagonal doğrultuda diğer köşesine doğru devam ederek ilerleyebilir.

3.5. Kontak ve Doğaçlama alışmaları

Modern dans disiplini, klasik bale sanatının aksine estetik ve değiştirilemez sınırları aşarak dansın daha zgr ve kişisel bir ifade biçimi haline gelmesini sağlamıştır. Bu süreçte, doğaçlama ve temas çalışmaları, modern dansın temel unsurları arasında yerini almıştır. Temelde hareket formları ve disiplinleri bağlamında birbirlerinden zıt görünen klasik bale ve doğaçlama performanslar, her iki formda da det ile hareket etmenin gerektirdiği çalışmalar ile benzerlik gösterebilmektedir. Klasik bale terminolojisinde ‘pas de deux’ adı verilen iki dansçının birlikte hareket ettiği bölümler ve ‘lift’ler (kaldırma) klasik bale eserlerinde sıklıkla kullanılmaktadır.

Steve Paxton tarafından sistematik hale getirilen kontak doğaçlama, dansçıların hareket ve iletişim süreçlerini anlık olarak şekillendirmelerine olanak tanıyan, fiziksel ve yaratıcı bir dans formu oluşturmuştur. Steve Paxton ve arkadaşları, kontak doğaçlama formunu ortaya koymuşlar, ancak insanların ve bu dans pratiğini denemiş kişilerin forma katkıda bulunmalarına yorumlamalarına ve algılamalarına da izin vermişlerdir. Bir noktaya kadar dans formu dansçılara sanat ortaya koymak için ne yapmaları gerektiğini söyleyen koreografin yerini almıştır. Dans formu kendi başına bile aynı anda hem koreograf hem ğretmen rolünü üstlenmiş; sanat doğayı taklit eden bir kavram değil doğanın kendisi olmuştur (Demirel, 2006: 37).

Modern dans müfredatına kontak çalışması ve doğaçlama çalışmalarının eklenmesi, bale dansçılığı lisans programında eğitim gören öğrenciler için beden farkındalığı, ağırlık paylaşımı, sahnede özgün ve yaratıcı performanslar sergileme gibi bir çok unsurun geliştirilmesi amacı ile eklenmiştir. Bale eğitimi, vücudun estetik hatlarına ve doğru postüre odaklanırken doğaçlama çalışmaları öğrencilerin vücutlarının doğal hareket potansiyelini keşfetmelerini sağlar. Bale eğitimine başladıkları andan itibaren belirli, değişken olmayan hareket kalıplarına ve estetik kurallara bağlı bir biçimde eğitim alan olan öğrenciler, doğaçlama ve kontak çalışmaları ile kendi hareketlerini yaratma becerilerini geliştirip, hareket farkındalıklarını arttırabilir, zgr ve yaratıcı hareketler ile dans edebilir dolayısıyla sanatsal ifadeleri güçlenen öğrencilerin ve sahne üzerindeki performansları da gelişme gösterebilir. Doğaçlama, sahnede anlık karar verme ve risk

almayı içerdiğinden, dansçıların özgüvenini artırır. Sahne performansları esnasında hata yapma korkusunu azaltarak, hata durumunda dahi sahnede kalmayı ve akışı sürdürebilmeyi öğretir. Müfredat programındaki doğaçlama ve kontak çalışmaları ilgili dersin eğitmeni tarafından, her öğrencinin bireysel ihtiyacına göre belirlenip uygulanabilir ve değişkenlik gösterebilir.

3.5.1. Kontak Doğaçlama

İki veya daha fazla öğrencinin fiziksel temas yoluyla hareket ve ağırlık paylaşımına dayalı bir performans tekniğidir. Öğrenciler vücutlarının bir noktasını birbirleri ile temas ettirerek (el, ayak, dirsek vb gibi eğitmenin komutu ile belirlenmiş) senkronize bir biçimde hareket ederler. Bu hareketler önceden belirlenmiş hareketler olmamalıdır, temas eden noktaların karşılıklı enerjisi ve etkileşimi ile anlık belirlenmeli ve hareketleri uygularken sesli iletişim kurulmamalıdır. Bu çalışma çerisinde eğitmen temas noktalarını değiştirmeleri için komut verebilir, hareketlerin akışını yönlendirebilir. Bu egzersizler partnerli danslarda hareketin önceden belirlenmeden doğaçlama olarak oluşturulması, iki veya daha fazla dansçının fiziksel iletişim ve iş birliği içinde dans etmelerine olanak tanır. Doğaçlama ve kontak çalışmaları müzik ve ritim eşliğinde yapılabileceği gibi müzik olmadan sessiz bir ortamda da çalışma gerçekleştirilebilir. Dansta doğaçlama, koreografik yaratının an'ı ile onu uygulama anını bir araya getirir (Blom,Chaplin, 1988:10).

Görsel 40 - Kontak doğaçlama çalışması

3.5.2. Ağırlık Paylaşımı

İki veya daha fazla öğrencinin vücut ağırlıklarını birbirlerine aktardıkları hareket prensibidir. Bu teknik klasik bale öğrencilerinin lift çalışmalarını desteklemek için oldukça önem taşımaktadır. Dansçıların sahnede ve prova sürecinde daha güçlü bir iletişim kurarak, izleme, tepki verme, ortak hareket etme pratiği kapasitelerinin artmasına yardımcı olur. Eğitmenin komutları ve yönlendirmesi mutlak önem taşımaktadır.

Görsel 41 - Ağırlık paylaşımı

3.5.3. Karşı Denge

Bu çalışma genellikle iki dansçı ile uygulanmaktadır, iki dansçının zıt yönlere hareket edip dengede kalmalarını sağlayan egzersizdir. Bu egzersize örnek olarak; her iki öğrencide ayakta duruş pozisyonunda karşılıklı durabilir, ayaklar paralel pozisyonda, her iki öğrencinin ayak parmak uçları birbirine yakın olmalıdır. El ele tutuşan öğrenciler, omurgalarının dik duruşunu bozmadan aynı anda kontrollü ve yavaş bir biçimde ağırlıklarını zıt yönlere doğru göndererek dengede kalmaya çalışırlar. Hareketin geri dönüşü de aynı anda karşılıklı denge ve etkileşim içinde yapılmalıdır. Bu çalışma da dersin eğitmeni tarafından çeşitlendirilip, zorluk seviyesi belirlenebilir.

Görsel 42 - Karşı denge çalışması

3.5.4. Düşme ve Yakalama

Bu egzersiz iki veya daha fazla kişi ile uygulanabilir. Denge ve güven prensibine dayanır, bir öğrencinin kontrollü bir biçimde düşerek bedeninin ağırlığını partnerine veya partnerlerine bıraktığı çalışma metodudur. İki'den fazla kişi ile egzersize örnek olarak;

öğrencilerle çember oluşturulur ve çemberin ortasına düşme eylemini gerçekleştirecek öğrenci konumlanır. Eğitmenin komutu ile düşme eylemini gerçekleştiren öğrenci omurga düzlemini bozmadan ağırlığını kontrollü bir biçimde partnerlerinin olduğu yöne bırakır, partnerler düşme eylemini gerçekleştiren öğrenciyi nazik bir biçimde yakalayarak merkez noktasına geri yerleştirir. Çalışma uygulanırken tüm öğrencilerin konsantrasyonu ve ilgisi harekete odaklanmalıdır.

Görsel 43 - Düşme ve yakalama çalışması

3.5.5. Ayna Çalışması

Çalışmanın bu kısmında partnerlerin ile temas halinde olmadan, sözsüz iletişim kurmaları hedeflenmiştir. Amaç partner ile iletişim halinde olmak, dengeyi paylaşmak ve karşılıklı tepki vererek dansçıların reflekslerinin gelişimini desteklemektir. Bu çalışma iki öğrenci ile uygulanmalıdır ve lider olan (hareket etmeyi başlatan) kişiyi eğitmen belirlemelidir. İki kişi yüzleri birbirlerine bakacak pozisyonda karşı karşıya geçer, bir kişi lider diğeri de aynası olur. Lider olan kişinin doğaçlama yaparak uyguladığı hareketleri karşıdaki kişinin aynalaması yani onun anlık hareketlerini uygulaması beklenir.

Görsel 44 - Ayna çalışması

3.5.6. Hareket Başlangıcı Doğaçlaması

Bu çalışmada amaç, vücudun farklı kısımlarından başlayarak yaratıcı ve özgün hareketler oluşturmaktır. Eğitmen hareket başlangıcı için her seferinde farklı bir bölge söyleyerek hareketin o noktadan başlamasını isteyebilir ve doğaçlama esnasında komutlarla bölgeleri değiştirebilir.

3.5.7. Eklem Hareketleri

Eklem hareketliliğini geliştirmek ve izole kontrolü sağlayabilmek bu egzersizin ana amacıdır. Dersin eğitmeni belirli eklem ve bölgeleri belirleyerek öğrencilerin hareketlerinin sadece o bölgeyle sınırlı kalmasını, vücut devinimlerinin kontrolünü ve liderliğini belirlenen bölge veya eklemlerin yapmasını isteyebilir (örneğin sağ ayak, baş, diz gibi). Bu egzersizin zıttı olarak, belirlenen bölge veya eklemlerin hareketsiz kalması, vücudun diğer bölgeleri hareket ederken izole edilen bölgelerin doğaçlama performansa dahil olmaması istenebilir. Doğaçlama performansa başlarken, eğitmen öğrencinin vücudunun bazı eklemlerini ve bölgelerini izole ederek o bölgenin hareketlere dahil olmamasını ister.

Görsel 45 - Eklem hareketleri ile yapılan doğaçlama

3.5.8. Duygu ve Hikaye Temelli Doğaçlama

Duyguları hareket yoluyla ifade edebilmek ve hikaye anlatımı becerilerini geliştirebilmek bu egzersizin ana amaçlarındandır. Belirli bir duygunun yalnızca hareketlerle ifade edilmesi istenir, bu kısımda estetik kaygısı ile hareket edilmemeli yalnızca bedenin duyguları ortaya çıkarma biçimine odaklanılmalıdır. Bu doğaçlama egzersizi mimik çalışması da içerdiğinden klasik bale eserlerinde öğrencilerin sahne performanslarını olumlu yönde etkilemektedir.

3.5.9. Mekansal Farkındalık Egzersizleri

Bu çalışmadaki amaç vücudun mekandaki yerini ve diğer unsurlarla ilişkisini fark etmektir. Çalışma stüdyosunun veya sahnenin çeşitli noktalarında farklı yoğunlukta, (sert, yumuşak, yoğun vb.) farklı kokuda, farklı renkte cisimler hayal edilmesi ve bu cisimlerin içine girerek yarattığı hissiyat ile hareket edilmesi istenebilir. Eğitimci imgelemeleri kendisi belirleyip performansın akışına göre değiştirerek öğrencinin dinamik ve değişken bir doğaçlama akışı yaratabilmesine yardımcı olur. Bu bireysel ve toplu egzersizler, öğrencilerin fiziksel farkındalıklarını arttırırken yaratıcı süreçlerini derinleştirir. Her egzersiz belirli bir teknik veya sanatsal hedefe odaklanır ve modern dans müfredatı içerisinde dersin eğitimcinin ön gördüğü biçimde geliştirilip, değiştirilerek uygulanabilir.

3.6. Modern Dans Tarihi Teorik Dersleri

Modern dans tarihi derslerinin müfredatın içerisine yerleştirilme önerisinin sebebi çeşitli gerekçe ve gerekliliklere dayanmaktadır. Ülkemizdeki lisans programlarının bale dansçılığı bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin, teknik, sanatsal, kültürel ve tarihsel bilgi çerçevesinde çok boyutlu bir eğitim almış olarak mezun olmaları hedeflenmelidir. Öğrencilerin teknik becerilerinin ötesine geçerek, sanatsal bilinç, kültürel farkındalık, yaratıcı ifade gücü ve koreografik yorum yeteneği geliştirmelerine katkı sağlar. Modern dans disiplininin neden ve nasıl ortaya çıktığı konusunda bilgi sahibi olmaları, hareketin ve sanatın özgürleşme sürecini, sosyal ve kültürel değişimlerin sanata etkilerini ve yenilikçi koreografik tekniklerin gelişimini anlamaları bakımından da öğrencilere teorik temel sunar. Modern dans, klasik balenin estetik sınırlarını zorlayarak gelişmiş bir dans disiplini. Öğrenciler modern dans tarihini öğrenerek, klasikten çağdaş ve gelenekten moderniteye geçiş sürecindeki önemli dönüm noktalarını inceleme fırsatı bulabilirler. Romantik bale döneminden başlayıp 20. Yüzyıl avangart akımlarına uzanan dans tarihinde yaşanan değişim ve gelişimlere ilişkin bilgi sahibi olan öğrenciler, kültürel geçişleri de daha bilinçli bir şekilde değerlendirebilme yetisine de sahip olurlar Modern dans tarihi konuları, ilgili dersin eğitimci tarafından pratik dersleri destekleyici bir biçimde işlenebilir. Ders içeriklerinde bu tez çalışmasında da bahsedilen çeşitli

modern dans ekollerine ait resimli veya videolu yayınlar dahil edilerek ders içerikleri zenginleştirilebilir.

Belirtilen hareketlerin ve konuların 8 yarıyıl içerisindeki dağılımı şu şekilde örneklendirilebilir;

1. Yarıyıl: Temel Teknikler ve Hareket Keşfi

- Isınma Egzersizleri (Warm-Up)
- Salon İçerisinde Serbest Yürüyüş
- Baş, Omuz, Kol Rotasyonu
- Kalça, Diz, Ayak Bileği Rotasyonu
- Üçgen Pozisyonu ve Plank
- Yer Hareketleri (Floor Work)
- Contraction (Kasılma) ve Release (Serbest Bırakma)
- Spirals ve X-Roll
- Paralel Pozisyon ve Ağırlık Transferi Çalışmaları
- Düz Yürüyüş ve Plié ile Yürüyüş
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Uygulanması
- Modern Dans Tarihi ve Teorik Dersler

2. Yarıyıl: Temel Yer ve Merkez Çalışmaları

- Yer Hareketleri (Floor Work)
- Bounce (Yaylanma) ve Breathings (Nefes Kontrolü)
- Swing (Salınım) ve Kalça Üstü Yuvarlanma
- X-Roll ve Tüm Vücut Roll (Yuvarlanma)
- Mum Duruşu ve Omuz Üzerinde Denge Çalışması
- Orta Hareketler (Center Work) Giriş
- Roll Down & Roll Up (Aşağı ve Yukarı Yuvarlanma)
- Kol Swing (Kol Salınımı)
- Bacak ile Öne-Yana-Geriye Uzama
- Tek Bacak 90 Derecede Contraction Egzersizi
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Getirilmesi
- Modern Dans Tarihi ve Teorik Dersler

3. Yarıyıl: Merkez ve Alan Kullanımı

- Orta Hareketleri (Center Work)
- Ayakta Duruştan Yere Diz Kırarak Oturma
- İleri Seviye Bounce ve Breathings
- Köşe Hareketleri (Across The Floor and Jumps) Giriş

- Düz Yürüyüş ve Yarı Tabanda Yürüyüş
- Plié ile İlerleme ve II. Pozisyon Plié
- Handstand ve Kol Destekli Hareketler
- Paralel Pozisyonda Sauté ve Temps Levé
- Skips ve Glissade Hareketi
- Köşeden Kalça Üzerinde Yuvarlanma
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Getirilmesi
- Modern Dans Tarihi ve Teorik Dersler

4. Yarıyıl: İleri Seviye Hareket ve Doğaçlama

- İleri Seviye Köşe Hareketleri (Across The Floor)
- İleri Seviye Sıçrama Teknikleri
- Teknik Bağlantılar (Öğrenilen Hareketleri Birleştirme)
- Kontak ve Doğaçlama Çalışmaları Giriş
- Kontak Doğaçlama ve Ağırlık Paylaşımı
- Karşı Denge ve Düşme-Yakalama Teknikleri
- Ayna Çalışması ve Eklem Hareketleri
- Mekansal Farkındalık Egzersizleri

- Kendi Bedenini Keşfetme ve Hareket Analizi
- Modern Dansın Kökenleri ve Öncü Teknikler
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Getirilmesi

5. Yarıyıl: Modern Dans Teorisi ve Kompozisyon

- Modern Dans Tarihi ve Teorik Dersler
- Graham, Cunningham ve Limón Teknikleri
- Türkiye’de Modern Dansın Gelişimi
- Modern Dansın Sahne Uygulamaları
- Doğaçlama ve Kompozisyon Çalışmaları
- Duygu ve Hikâye Temelli Doğaçlama
- Kinetik ve Müzikalite Üzerine Çalışmalar
- İleri Seviye Grup Koreografileri
- Yaratıcı Koreografi Çalışmaları
- Bireysel Hareket Tarzını Keşfetme
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Getirilmesi

6. Yarıyıl: Sahne Kullanımı ve Partner Çalışmaları

- İleri Seviye Graham, Cunningham ve Limón Teknikleri

- Modern Dansın Sahne ve Performans Teknikleri
- Konsept Üzerine Doğaçlama ve Hareket Analizi
- Partner ile Çalışmalar ve Güven Egzersizleri
- Yer, Orta ve Köşe Hareketlerinin Kombinasyonu
- İleri Seviye Dinamik Çalışmalar
- Doğaçlamadan Koreografiye Geçiş
- Mekânsal Kullanım ve Grup Dinamikleri
- Sahne Kullanımı ve Seyirciyle Etkileşim
- Performans Psikolojisi ve Hazırlık
- Hareketlerin Kombinasyon Halinde Getirilmesi

7. Yarıyıl: İleri Teknikler ve Koreografi Çalışmaları

- İleri Seviye Teknik ve Hareket Bağlantıları
- İleri Seviye Doğaçlama Teknikleri
- Modern Dans Tarihi ve Günümüz Ekoleleri
- Öğrencilerin Özgün Koreografi Yaratma Çalışmaları
- Doğaçlama Temelli Repertuar Çalışmaları
- Sahneleme Teknikleri ve Prodüksiyon

- Sahne Üzerinde Dramaturjik Kullanım
- İleri Seviye Koreografi Çalışmaları
- Final Proje Tasarımı ve Hazırlık

8. Yarıyıl: Sahne Performans ve Bitirme Projesi

- Performans ve Sahne Uygulamaları
- Kendi Oluşturdukları Koreografiler Üzerine Proje Çalışması
- Yaratıcı Sürecin Sahneye Uygulanması
- Sahne Performansı Değerlendirme ve Geliştirme
- Solo ve Grup Performansları
- Multidisipliner Sahne Çalışmaları
- Modern Dansın Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar
- Final Performans ve Sunum
- Bitirme Projesi ve Sahne Gösterimi

3.7. Özgür Adam İNANÇ İle Söyleşi

Özgür Adam İnanç, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Bale Bölümünden 1998 yılında mezun olmuştur. 1998-2010 yılları arasında Ankara Devlet Balesi ve Modern Dans Topluluğu'nda pek çok eserde dans edip, 2003 Yılında İstanbul Üniversitesi'nde Klasik Bale alanında Yüksek Lisansını tamamlayan İnanç, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Programında Doktora Yeterliliği'ni vermiş; Modern Dans alanında Koreografi Yüksek Lisans Programı üzerine tez çalışmalarını sürdürmektedir. 2006 - 2022 yılları arasında Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda Öğretim Görevlisi olarak görev almıştır. Dansçılık ve akademik kariyerinin yanında T.C.Kültür Bakanlığı'na bağlı Devlet Baleleri ve Modern Dans Topluluklarında, Devlet Tiyatrolarında ve özel topluluklarda koreograf olarak çalışmaktadır. 2022 yılında akademideki görevinden ayrılıp, 2022-2023 sanat sezonundan itibaren Ankara Devlet Balesi'nde 'Koreograf' olarak çalışmaya başlamıştır. Bunların dışında akademik olarak çalıştığı kurumlarda 30'un üzerinde koreografisi bulunmaktadır. Ankara Üniversite'sindeki akademik hayatı boyunca üniversiteye bağlı olan 'ADA' Kültür ve Sanat Topluluğu'nda Genel Sanat Yönetmeni olarak pek çok festival gerçekleştirmiştir. Profesyonel dans hayatına uzun yıllar klasik bale dansçısı olarak devam edip ardından modern dans ve çağdaş dans alanlarında çalışmalarını sürdüren İnanç, akademik ve sanatsal kariyeri boyunca farklı sanat disiplinleri bir araya getirerek çalışmalarını sürdürmektedir.

Yüksek öğretim kurumlarının klasik bale programlarında eğitim alan öğrencilerin müfredatlarında modern dans eğitimi olmasının önemi nedir?

Klasik bale eğitimi alan ve başarılı bir dans kariyerine sahip olmak isteyen öğrencilerin mutlaka modern dans eğitimi de alması gerekir. Modern dans eğitimi, klasik bale öğrencilerinin kariyerlerinde destekleyici bir alan olarak yer alır. Çok yönlü öğrenciler yetiştirmek istiyorsak ki günümüzde bu oldukça önemli, verdiğimiz eğitimi tek bir dans disiplini ile sınırlandıramayız. Modern dansta klasik baleye göre farklı kas grupları çalışır, farklı nefes teknikleri kullanılır, bunları bilmek ve uygulamak öğrencilerin klasik bale performanslarına da olumlu şekilde yansır. Öğrenciler,

okullardan ne kadar donanımlı mezun olur ve bunları deneyimlenme şansları da ne kadar fazla olursa, ilerleyen dönemlerde sahne kariyerlerine de olumlu etkileri mutlaka olacaktır.

Klasik bale eğitimi alan öğrencilerin, modern dans eğitimi de almış olması sahne kariyerlerine nasıl bir katkı sağlar?

Modern dans, klasik baleye göre çok daha kapsayıcı öğeler içerir denemeye ve yeniliğe açıktır. Günümüzde de, ülkemizde ve dünyada çoğu bale topluluğu repertuvarlarında modern dans, çağdaş dans ve neo klasik eserlere de sıklıkla yer vermeye başladı. Meslek hayatlarında bu topluluklarda dans etmeye başlayan öğrenciler, okullarından bu eğitimleri alarak mezun olmuşlar ise tabii ki daha tercih edilebilir olacaklardır. Bedenlerindeki farklı kas gruplarını çalıştırmayı öğrenmiş olacaklar, ifade becerileri güçlenecektir. Çeşitli modern dans ekollerini ve eserlerini tanımış olup koreografilere uyumlanmaları daha kolay olacaktır.

Modern dans eğitiminin, yüksek öğretim kurumlarının klasik bale programında okumakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına adaptasyonu nasıl olmalıdır, hangi teknikler ve yöntemler kullanılmalıdır?

Modern dans da klasik bale gibi kendi içinde ekolleri olan bir dans formudur. Graham, Limón, Cunningham gibi ekollerden klasik bale öğrencilerine katkı sağlayabilecek teknikler derlenerek müfredat programına oluşturulmalıdır. Öğrencilerin, kendilerini daha farklı dans disiplinleri ile de ifade edebilecekleri yollar içeren, özellikle yaratıcı düşünme yoluyla, eğitim ve doğaçlama gibi tekniklerle denemeler yapabilecekleri, belki dans dışında farklı sanat formlarına da başvurabilecekleri, beden farkındalıklarının arttığı çalışmalara yer verilen hibrit bir program oluşturulmalıdır. Bu noktada eğitim veren yükseköğretim kurumunun da vizyonu çok önemli, hangi formda bale sanatçıları yetiştirmek istediği ile alakalı olarak müfredat içerikleri de değişiklik gösterebilir. Modern dans disiplininde olduğu gibi klasik bale eğitiminde de birçok ekol bulunmakta, bu ekoller doğrultusunda modern dans eğitiminin içeriği belirlenebilir. Örneğin çok katı kurallarla Vaganova ekolünü uygulayan bir kurumda, uzun sürelerle

tamamen çağdaş formda eğitim vermek öğrencilerin klasik bale anlamında vücut formunun değişmesine yol açabilir. Yine de öğrencileri sadece belli tekniklerle sınırlandırmak doğru olmaz. Artık teknoloji ile iç içe, denemeye açık tarzlar dünyada ve ülkemizde yaygınlaşmaya başladı, biraz önce bahsettiğim modern dans ekollerinin temel egzersizleri öğretilmeli bununla birlikte yenilikçi, vizyonlarını genişletecek, denemeye açık teknikler de öğrenciye sunulmalı. Okul kadrosundaki eğitmenlerden farklı eğitmenler, koreograflar davet edilerek çeşitli atölye çalışmalarıyla öğrencilerin bilgi dağarcığı genişletilebilir, müfredatlarda atölye ve öğrenci hatta eğitmen değişim programları da olmalı.

Bu müfredat çerçevesinde, klasik bale öğrencilerinin zorlandığı teknikler veya ifade biçimleri nelerdir?

Klasik bale eğitimi alan öğrenciler hem psikolojik olarak zorlu hem de fiziksel kondisyon anlamında oldukça disiplinli ve yüksek performans gerektiren bir sanatın disiplinini küçük yaşlardan itibaren hayatlarına yerleştirmiş olurlar ve dayanıklılıkları normal bir dans öğrencisinin katbekat üstündedir. Klasik bale disiplini almış öğrencilerin diğer dans disiplinlerine adaptasyonu bu anlamda daha kolay olabilir. Modern dansın yüksek kondisyon ve güç içeren tekniklerini uygulamak klasik bale öğrencileri için zorlayıcı olmasa da vücudu serbest bırakmaya yönelik teknikler, özellikle ‘release’ teknikleri ve doğaçlama çalışmaları öğrencilerin zorlandığı ve üzerinde durmaları gereken kısımlar olabilir. Klasik bale yapısı gereği değişmez ve katı kurallar içerir, modern dans ise yoruma ve doğaçlamaya uygun alanlar, dansçıların kendi beden formlarına göre yorumlanabileceği noktalar bulunmaktadır. Vücudu ve omurgayı serbest bırakmak, nefes egzersizleri, ayak pozisyonlarındaki farklı duruşlar modern dans eğitiminde öğrencilerin bedenlerine farklı gelen kısımlardan birkaçı. Uzun yıllar eğitim gördükleri disiplinin dışında çıkmak, serbest bir konu çerçevesinde doğaçlama yaparak duyguları ve düşünceleri ifade etmek klasik bale öğrencilerinin zorlandığı noktalar olabilir, eğitmenler bunları göz önünde bulundurarak çalışmalarda öğrencileri destekleyici egzersizler uyulabilir.

Müfredatta yer almasını önerdiğiniz doğaçlama ve yaratıcı koreografi çalışmalarının klasik bale öğrencilerine katkısı nedir?

Bu konu çok önem taşımakta, bir bale sanatçısı sahnede solist olarak rol alabildiği gibi *corps de ballet*²⁹ de dans edebilir günümüzde neredeyse tüm dünyada opera balelerde çağdaş eserlere yer verilmeye başlandı. Bu yüzden de bireysel yorum ve toplu hareket edebilme aynı anda nefes alabilme gibi daha çok çağdaş dans ve modern dans öğeleri bale topluluklarının içine girmeye başladı. Bu sebeple de bu tip derslerin, bale öğrencilerini çok yönlü bir sanatçı olma yolunda kendisini ifade edebilme özelliklerini güçlendirdiğini ve kompozisyon gibi komplike formlarla bireysel anlatımlarını desteklediğini düşünüyorum.

²⁹ Bir bale eserinde solist olarak yer almayan bale dansçılara denmektedir.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında yer alan bale dansçılığı programlarının mevcut müfredatlarını incelenerek, modern dans eğitiminin bu programlara entegrasyonu için bir model önerisi sunmak amaçlanmış ve bale dansçılığı programlarında eğitim alan öğrencilerin modern dans eğitimi ile daha donanımlı hale gelmeleri hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda müfredat önerisinin konu olarak seçilmesinin sebebi, hem dans sanatının çağdaş ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim modeli geliştirip literatüre katkıda bulunmak hem de bale eğitimi alan lisans öğrencilerinin teknik, estetik ve yaratıcı potansiyellerini geniş bir çerçevede desteklemektir. Yapılan analizler, bale ve modern dans disiplinlerinin birbirini tamamlayıcı özellikler taşıdığını, ancak ülkemizde mevcut programlarda ve akademik literatürde örnek ve kapsayıcı bir yazılı modern dans müfredat önerisinin yer almadığını göstermektedir.

Çalışmamı sürdürürken taramış olduğum modern dans ekollerinden, Martha Graham, Merce Cunningham, José Limón, Lester Horton, Pina Bausch, Rudolf von Laban, izlemiş olduğum birçok eser ve gözlemlediğim dansçılar bu müfredatı oluştururken ilham kaynağım olmuştur. Martha Graham’ın geliştiricisi olduğu contraction - release tekniği, Limón ekolünün nefes kullanım tekniği ve akışkan hareket bütünlüğü, Cunningham ekolünün mekansal farkındalık geliştiren kombinasyonları, Horton ekolünün güç ve denge çalışmaları, Bausch’un teatral yaklaşımı, Laban doğaçlama tekniklerinden yapılan derlemeler, klasik bale öğrencileri için teknik ve artistik açılardan fayda sağlayacağını düşündüğüm müfredat önerisinin içeriğinde yer almaktadır. Uluslararası bilinirliği kabul görmüş ekollerin dans tekniklerinden derlenen hareketlerden derlenen bu müfredat önerisiyle, öğrencilerin bale disipliniyle edindikleri teknik becerilere farklı bir boyut kazandırmayı ve sahne üzerinde daha özgün bir ifade alanı yaratmalarını hedeflenmektedir.

Sanat eğitimi, ilgili alandaki kültürel mirası korumak kadar, toplumsal ve sanatsal dönüşümlere uyum sağlamayı da gerektirir. Bu çalışmayla, Türkiye’deki yüksek

öğretim kurumlarında yer alan bale eğitim programlarının uluslararası düzeydeki gelişmelerle uyumlu hale gelmesi ve modern dans eğitiminin klasik bale müfredatına entegre edilmesi hedeflenmiştir. Modern dans eğitiminin belirlenmiş bir müfredat doğrultusunda öğrenciye aktarılması, sadece teknik gelişim aracı değil, aynı zamanda bireysel yaratıcılığı, çağdaş sahne estetiğini ve disiplinlerarası etkileşimleri destekleyen bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, çalışmanın bir diğer önemli sonucu, öğrencilerin farklı sanat disiplinlerindeki potansiyellerini destekleyen ve sahne sanatı anlayışlarını genişleten bütünsel bir eğitim modeli olarak değerlendirilmesi gerektiğidir. Sunulan bu müfredat önerisi, öğrencilerin bedensel farkındalıklarını arttırırken aynı zamanda sahne sanatlarına bütüncül bir perspektifle yaklaşmalarına da olanak tanımaktadır. Modern dansın bireysel ifadeyi ön planda tutan yapısı, bale eğitimi sırasında kazanılan teknik disiplinle birleştiğinde, öğrencilerin hem teknik hem de yaratıcı açıdan daha donanımlı bireyler haline gelmesini sağlamaktadır.

Global olarak modern dansın tarihsel varoluş sürecini incelediğimizde, günümüzde ekonomik, politik, kültürel değişimler ile birlikte sanatta da var olan sorgulayan, yeniliğe açık yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Bu yaklaşım, Türkiye ve dünya sahnelerinde çağdaş yorumların artması ile sonuçlanmıştır. Klasik bale eserlerinin çağdaş yorumlarının arttığı ve klasik yaklaşımların yenilikçi estetik unsurlar ile harmanlandığı bu dönüşüme uyum sağlamak, öğrencilerin hem sanatsal ifade biçimlerini genişletmek hem de daha özgün ve yaratıcı eserler ortaya koymalarını sağlamak adına önemlidir. Türkiye'deki bale eğitimi programlarında güncellenmiş model önerileri ile modern dans eğitimine yer verilmesi, ülkemizin bu uluslararası dönüşümlere uyum sağlamasına da katkıda bulunacaktır. Bu durum, öğrencilerin uluslararası platformlarda çağdaş ve modern dans alanında geçerli teknik ve ekolleri tanımlarına, yer alabilecekleri projelerin çeşitlenmesine ve uluslararası sahnelerde rekabet edebilmelerine imkan sağlamaktadır. Mezun olan öğrencilerin iş istihdamı alanındaki fırsatları artmaktır. Bu bağlamda, modern dans eğitimi, mezunların profesyonel dans dünyasındaki iş imkanlarını artıran ve sahne sanatlarındaki yenilikçi bakış açılarına uyum sağlamalarını destekleyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Önerilen müfredat programı, okulun eğitim ekolü ve mezun vermeyi hedeflediği dansçı formu ile doğru orantılı olarak 8 yarıyıl içerisinde tüm dönemlere yerleştirilebilir.

Eğitim süresi boyunca öğrencilerin, öğrendiklerini sergileyebilecekleri sahne üzerinde doğaçlama performansları ve kendi yaratımları olan koreografileri sergileyebilecekleri temsil programlarına yer verilmesi önerilir. Bu bağlamda, tez çalışmasında önerilen model, klasik bale ve modern dansın pedagojik yaklaşımlarını harmanlayarak, disiplinlerarası bir eğitim anlayışını teşvik etmektedir. Eğitimcilere, müfredat geliştiricilere ve yükseköğretim kurumlarına, bale programlarının modern dans eğitimiyle zenginleştirilmesi konusunda somut bir yol haritası sunulmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışma, Türkiye'deki dans eğitimine disiplinlerarası bir bakış açısı kazandırmayı, modern dans eğitiminin bale programlarında yapılandırılmış bir şekilde yer almasını sağlamayı ve bu sayede öğrencilerin sanatsal ve profesyonel potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemiştir. Çağdaş dünyadaki sanatsal dönüşümler dikkate alındığında, önerilen bu modelin, hem ulusal hem de uluslararası sahne sanatları alanında ülkemizi daha ileri taşımak için önemli bir adım olacağı düşünülmüş ve yükseköğretim kurumlarındaki bale dansçılığı programlarının gelişimine katkıda bulunması adına örnek teşkil etmesi hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

GIDDENS, Anthony (2016). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları (Çeviri: Ersin Kuşdil)

MARTIN, John (1990). *The Modern Dance*. New York: Dance Horizons

DUNCAN, Isadora (2013). *My Life*. New York: Liveright

DELEON, Jak (1993). *Kısa Bale Modern Dans Tarihi*. İstanbul: Altın Kitaplar

DELEON, Jak (1998). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Balesi*. İstanbul: Dönemli Yayıncılık

GIGUERE, Miriam (2013). *Beginning Modern Dance*. New York: Human Kinetics

CUNNINGHAM, Merce (1968). *Changes: Notes on Choreography*. New York: Something Else Press

CUNNINGHAM, Merce (1985). *The Dancer and The Dance*. Merce Cunningham in Conversation with Jacqueline Lesschave. New York: M.Boyars

LEWIS, Daniel (1984). *The Illustrated Dance Technique of José Limón*. New York: Harper & Row Publisher

VALOIS, Dame Ninette (2003). *Türk Balesi'nin Kurucusu Dame Ninette de Valois Adım Adım*. Ankara: Favori Yayınları (Çeviri: Necla Çıkıgil)

BAYLAS, Nevsal (2010). *Dansa Aşık Bir Kuğu: Meriç Sümen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

LOVE, Paul (1997). *Modern Dance Terminology*. New Jersey: Princeton Book Company

GRAHAM, Martha (1991). *Blood Memory*. New York: Doubleday

BLOM, Anne Lynne, CHAPLIN, L. Tarin (1988). *The Moment of Movement: Dance Improvisation*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press

BABİKİYAN, Lerna (2022). *Yaratıcı Dans: Hareketli Pedagoji*. Ankara: Töz Yayınları

ROYCE, Anya Peterson (2002). *The Anthropology of Dance*. London: Dance Books Ltd

AYVAZOĞLU, Seda (2021). *Bale Analizi (Klasik Bale Terminolojisi)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları

KNECHT, R.J. (2014). *Catherine De Medici*. New York: Routledge

KIRSTEIN, Lincon, STUART, Muriel (2004) *The Classic Ballet: Basic Technique and Terminology*. New York: Knopf

DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2008) *60. Yılında Türk Balesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı

DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2012) *Türkiye’de Opera ve Bale*. Ankara: Devlet Opera ve Balesi Özel Yayını

Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II. (2024) Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

Tezler:

NEBİOĞLU, Nurhan (2007). “*Ruth St. Denis Bağlamında Doğu Kültür ve Gösteri Sanatlarının Modern Dansın Ortaya Çıkış Sürecine Katkısı*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Yrd. Doç. Dr. Zerrin İREN BOYNUDELİK, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü SBE Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Sanat ve Tasarım Programı, İstanbul.

BERKMAN, Ayça (2021). “*Martha Graham Tekniği ve Modern Dans Eğitimi Metod Önerisi*”, Sanatta Yeterlilik Sanat Çalışması Raporu, dan.Prof. Dr. Selçuk GÖLDERE, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Bale Anasanat Dalı, Ankara.

GÜRDOĞAN, Zübeyde Seda (2024). “*Çağdaş Dans Kurs Programları İçin Başlangıç Seviyesi Müfredat Önerisi*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Tuğçe ULUGÜN TUNA, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

TOZKOPARAN, Özerk Kemal (2019). “*Çağdaş Dans Eğitimi Programında Bale Tekniği'nin Uygulanması Önerisi*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Tuğçe ULUGÜN TUNA, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Enstitüsü Sahne Sanatları Anasanat Dalı Modern Dans Programı, İstanbul.

ÖZCAN, Kerem (2021). “*Romantik Dönemde Bale ve Gisselle Balesi'nin İncelenmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Doç. Dr. Sercan SÖNMEZ, Doç. Dr. Seda AYVAZOĞLU, Yaşar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İzmir.

KIYICAN, Kuzey (2017). “*Sovyetler Birliği Döneminde Bale Sanatının Gelişimi*”, Yüksek Lisans Çalışma Raporu, dan. Doç. Müride Aksan, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Bale Anasanat Dalı, Ankara.

GÜZEL, Erhan (2022). “*Arşivlere, İlgili Kurumlara ve Anlatılara Göre Türkiye'nin Modernleşmesi Sürecinde Bir Sanat Dalı Olarak Bale Eğitimi*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. M. Dilek EVĐİN, Prof. Dr. şükrü ASLAN, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sahne sanatları Anasanat Dalı Bale Programı, İstanbul.

DEMİREL, Sernaz (2006). “*Başlangıcından Günümüze Kontak Doğaçlama Üzerine Sosyo-Kültürel Hayatın Etkileri*”, Yüksek Lisans Tezi, dan. Yrd. Doç. Dr. Emine ÖNEL KURT, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Makaleler:

AYVAZOĞLU, Seda (2016). “Türkiye’de Bale Sanatçılarının Aktif Dans Yaşamı Sonrası Sorunlarının Eğitim Süreciyle İlişkisi”, Bogazici University Journal of Education, 29(2).

NARLI, Ayça (2016). “José Limón , Tekniği ve Ders İşleyişi İçin Notlar”. Sahne Ve Müzik(2), 102-114.

TEMEL DEMİREL, Sernaz, TEMEL, Tan (2021). “Türkiye’de Modern Dansın İlk Adımları ve Geyvan McMillen’in Öncü Çalışmaları”, Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Sanat ve Medeniyet Dergisi, s. 27-43.

EVCİN,Erol (2011). “Atatürk’ün Güzel Sanatlara ve Sanatçılara Bakışı” Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 47, Bahar 2011, s. 521-555.

İnternet Kaynakları:

ŞİMŞEK, Derya. Ankara Devlet Konservatuvarı <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ankara-devlet-konservatuvari/> (Erişim tarihi: 30.12.2024)

CİVAOĞLU, Güneri (2020). “Atatürk’ten Venüs’e” Milliyet Gazetesi <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoglu/ataturk-ten-venus-e-1307843?utmm> (Erişim tarihi: 07.01.2025)

<https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx> (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://web.archive.org/web/20130531214403/http://www.konser.hacettepe.edu.tr/adk.php?action=huadk&go=full&aid=29> (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr> (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://www.deu.edu.tr/tarihce> (Erişim tarihi: 26.10.2024)

https://bologna.nevsehir.edu.tr/tr/akts#:~:text=*%20AKTS%2C%20ilk%20olarak%201988%20yılında%20ERASMUS%20Programı%20altında%20kurulmuştur (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://uluslararası.yok.gov.tr> (Erişim tarihi:26.11.2024)

https://adk.hacettepe.edu.tr/tr/menu/bale_anasanat_dali (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://akts.hacettepe.edu.tr/index.php> (Erişim tarihi: 26.11.2024)

<https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihce> (Erişim tarihi: 29.11.2024)

<https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx#:~:text=1970%20yılında%20Devlet%20Opera%20ve,t oplumunun%20köl türel%20bir%20yansıması%20olmuştur> (Erişim tarihi: 30.11.2024)

[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1231&birim=bale_dansciligi_lisans_progr_ami_\(orgun_ogretim\)&yil=2024](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1231&birim=bale_dansciligi_lisans_progr_ami_(orgun_ogretim)&yil=2024) (Erişim tarihi: 29.11.2024)

<https://msgsu.edu.tr/akademik/istanbul-devlet-konservatuvari/bolumler/sahne-sanatlari/> (Erişim tarihi:01.12.2024)

<https://konservatuvar.deu.edu.tr/tr/tarihce/> (Erişim tarihi:01.12.2024)

<https://konservatuvar.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2024/08/BALE-DANSCILIGI-OGRETIM-PLANI.pdf> (Erişim tarihi: 01.12.2024)

<https://webis.akdeniz.edu.tr/uploads/1037/files/lisans%20ders%20katalogları/Ders-Katalogubale.pdf> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

<https://danceheritage.org> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

<https://artnouveau.club> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

<https://www.isadoraduncan.org/about-1> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

<https://archive.org/details/dli.ministry.22233> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

<https://sites.pitt.edu/~gillis/dance/ruth.html> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

<https://www.limon.nyc> (09.12.2024)

<https://msgsu.edu.tr/akademik/istanbul-devlet-konservatuvari/bolumler/sahne-sanatlari>
(Erişim tarihi: 12.12.2024)

<http://www.audk.ankara.edu.tr/bolumler/sahne-sanatlari-bolumu/modern-dans-anasanat-dali-baskanligi> (Erişim tarihi: 09.12.2024)

https://adk.hacettepe.edu.tr/tr/menu/bale_anasanat_dali-15 (Erişim tarihi: 12.12.2024)

<https://www.pinabausch.org/tag/2377/fokus-on-pina> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

Görsel Kaynakları:

DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2012) “Surname-i Vehbi’den III. Ahmet’in Sünnetinde Köçekler”, Türkiye’de Opera ve Bale. Ankara: Devlet Opera ve Balesi Özel Yayını

The Marriage of Catherine de Medici and Henri II - Jacapo de Empoli

<https://www.myartprints.co.uk/a/empoli-chimenti-jacopo/the-marriage-of-catherine.html>

Catherine de Medici

https://en.wikipedia.org/wiki/Catherine_de%27_Medici

Henri de Gissey tarafından tasarlanmış “Le Ballet de la Nuit” eserindeki ‘Apollo’ rolü kostümü, XIV. Louis

<https://tarihdergi.com/gunes-kral-300-yil-once-batti/>

Dame Ninette de Valois

<https://www.rbo.org.uk/people/ninette-de-valois>

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Gizem KUMCULUK UZUN

EĞİTİM

2006-2010 LİSANS : Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü – Modern Dans Anasanat Dalı

KATILDIĞIM EĞİTİMLER

1995-2004 T.C MEB Özel Ulis Bale Kursu- Bale Programı (İzmir)

2007 Stedsans / Sence of Place – Grenland Friteather Modern Dans ve Doğaçlama Performansı (Uluslar Arası AB Projesi) (Norveç)

2008 Odin Teather Oyunculuk ve Bedensel Devinim Atölyeleri – Performansçı-Dansçı (Danimarka)

2016 Çocuk Yogası Eğitimliği Sertifika Programı (İzmir)

2021 New Bulgarian University Ballet Teaching Seminar - Vaganova Method (Bulgaristan)

İŞ DENEYİMLERİ

2006 -2009 Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı - Çocuk Balesi Eğitimci

2007 – 2010 Gazi Üniversitesi İİBF Modern Dans Kulübü – Dans Eğitimci

2008 – 2010 Hayal Sahnesi Sanat Okulu – Klasik Bale Modern Dans Eğitimci

2009 – 2010 Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü – Yardımcı Dans Eğitimci

2010 – Anadolu Ateşi Dans Topluluğu – Dans Sanatçısı (Devam ediyor)

2010 – Anadolu Ateşi Dans Topluluğu – Dans Eğitmeni (Devam ediyor)

2017 – T.C MEB Özel Ulis Bale Kursu – Klasik Bale ve Modern Dans Eğitmeni / Kurum Müdürü (Devam ediyor)

2021 – Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Bale Anasanat Dalı – Öğretim Görevlisi (Devam ediyor)

SAHNE VE PERFORMANS DENEYİMLERİ

1995 yılından beri profesyonel ve yarı profesyonel gruplarla Türkiye'nin birçok şehri ve Dünya'nın birçok ülkesinde sahne aldım. 600'ün üzerinde sahne performansı gerçekleştirdim. Performans sergilediğim ülkeler arasında ; Almanya, Azerbaycan, BAE, Belçika, Bulgaristan, Cezayir, Çin, Danimarka, Dubai, Estonya , Fas, Güney Kore, Hollanda, İsveç, İtalya, Kanada, Katar, Kazan, Kazakistan, Letonya, Litvanya, Meksika, Norveç, Romanya, Rusya, Slovenya, Şili, Tunus, Ukrayna bulunmaktadır.

2007 Stedsans / Sence of Place – Grenland Friteather Modern Dans ve Doğaçlama Performansı (Uluslar Arası AB Projesi) –Performansçı - Dansçı (**Norveç**)

2007 '1. Uluslar arası Sahne ve Kadın Semineri' –‘ AnaDolu’ adlı belgesel nitelikli dans tiyatrosu. Performansçı- Dansçı (**Ankara**)

2007 Çağdaş Bale Topluluğu 36.Yıl Sonu Galası – ‘Ayrım’ adlı modern dans koreografisi –Dansçı (**İstanbul**)

2008 Odin Teather Oyunculuk ve Bedensel Devinim Atölyeleri – Performansçı- Dansçı (**Danimarka**)

2008 Sanat Eğitimcileri Derneği'nin gerçekleştirdiği yolculuk temalı sergi açılışında ‘YOL’ adlı enstalasyon çalışması. Dansçı ve Yardımcı Yönetmen- (**Ankara**)

2008 ‘13. Eğitimde Drama/Tiyatro Kongresi’ kapsamında sahnelenen ‘UMUT’ adlı dans tiyatrosu. Dansçı-Performansçı (**Ankara**)

2008 Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Mezuniyet Töreni ‘DUYUŞLAR’ adlı modern dans koreografisi –Dansçı (**Ankara**)

2009 ‘Ada’ Dans Araştırmaları Topluluğu Ars’Ada Festivali –‘ İNSOMNİA’ adlı modern dans koreografisi – Dansçı (**Ankara**)

2009 Gazi Üniversitesi Tiyatro Akademi Topluluğu’nun düzenlediği ‘Tiyatro Akademi 2. Sanat Festivali’ kapsamında sahnelenen ‘CHELİSHKI’ adlı Neo Klasik koreografi - Dansçı (**Ankara**)

2009 ‘Dans Kamera İstanbul Uluslararası Dans Filmleri Festivali’ kapsamında sergilenen ‘İMAGES’ adlı modern dans koreografisi – Dansçı (**Ankara**)

2009 Fotoğraf Sanatı Kurumu Derneği tarafından düzenlenen yüzleşme temalı fotoğraf sergisinde sahnelenen ‘DÖRT RENK’ adlı modern dans koreografisi – Dansçı (**Ankara**)

2010 Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı 2009-2010 Eğitim ve Öğretim Yılı Mezuniyet Töreni ‘BOUNDARİES’ ve ‘ODE TO SIMPLICITY’ adlı modern dans koreografisi – Dansçı (**Ankara**)

2010 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Büyük Çin Turnesi – Dansçı (**Çin**)

2010 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Türkiye Turnesi – Dansçı (**Türkiye**)

2011 Erzurum Kış Olimpiyatları Açılış ve Kapanış Seremonisi - Anadolu Ateşi Dans Topluluğu – Dansçı (**Erzurum**)

2011 EYOF Trabzon Avrupa Gençlik Olimpiyat Oyunları Açılış ve Kapanış Seremonisi – Anadolu Ateşi Dans Gösterisi – Dansçı (**Trabzon**)

2011 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Troya adlı eser – **Dansçı (Slovenya)**

2012 ‘Kıvılcım’ Çocuk Dans Topluluğu – Eğitimci (**İstanbul**)

2012 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Güney Kore**)

2012 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Meksika**)

2013 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi Kremlin Sarayı – Dansçı (**Rusya**)

2013 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Kanada**)

2014 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Almanya**)

2014 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Azerbaycan**)

2015 Milano Expo Fuarı Anadolu Ateşi Dans Gösterisi – Dansçı (**İtalya**)

2016 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu Dans Gösterisi – Dansçı (**Şili**)

2016 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu ‘İstanbul Dreams’ adlı dans gösterisi – Dansçı (**İstanbul**)

2016 Anadolu Ateşi Dans Topluluğu ‘Aspendos Efsanesi’ adlı dans gösterisi – Dansçı (**Antalya**)

2017 İzmir Devlet Tiyatrosu ‘Sandalım Kıyıya Bağlı’ adlı tiyatro oyunu – Yardımcı Koreograf (**İzmir**)

2018 MEB Özel Ulis Bale Kursu 30. Yıl Sonu Resitali Dansçı-Koreograf (**İzmir**)

2018 Unesco Troya Yılı Anadolu Ateşi Dans Topluluğu’ Troya’ adlı dans gösterisi Türkiye Turnesi (**Türkiye**)

2019 MEB Özel Ulis Bale Kursu 31. Yıl Sonu Resitali Dansçı-Koreograf (**İzmir**)

2021 Dokuz Eylül Üniversitesi Bale Anasanat Dalı Yıl Sonu Gösterisi – Koreograf (**İzmir**)

2022 MEB Özel Ulis Bale Kursu 34. Yıl Sonu Resitali Dansçı-Koreograf (**İzmir**)

2023 MEB Özel Ulis Bale Kursu 35. Yıl Sonu Resitali Dansçı-Koreograf (**İzmir**)

2024 MEB Özel Ulis Bale Kursu 36. Yıl Sonu Resitali Dansçı-Koreograf (**İzmir**)